

AD USUM R. U. J. D.

D. ANTONII DE ALTERIIS

A MONTEPELUSIO.

2899

D E
JURE PATRONATUS
COMMENTARIUS
AD USUM AUDITORUM
CAROLI GAGLIARDI
IN REGIO NEAPOLITANO LYCÆO
Juris Canonici Antecessoris in Cathedra
Decreti.



NEAPOLI ANNO Æ. V. CIOIOCCXLVIII.

Superioribus annuentibus.

Fondo Santoro
C 24

AMPLISSIMO VIRO
MARCHIONI
NICOLAO FRAGGIANNI

et sacrationi Regalis Camerae apud Serenissimum
Regem nostrum Consilio, Unius ex Aulis Su-
premi Sanctae Clarae, atque Tribunalium
tum Revisionis, tum Annonae Praefecto,
Regalis Jurisdictionis Delegato, ac
Regni Siciliae Praefidi & Con-
sultori.

CAROLUS GAGLIARDUS
F.



PERLECTO jam (Vir am-
plissime) in Academia tra-
ctatu, qualiscunque est, de
Beneficiis ecclesiasticis, col-
lati muneris caeptique in-
stituti me ratio nunc urget
ad alterum proxime eden-
dum de Jure Patronatus: quod perinde Be-
neficiis, atque spiritui corpus colligatur ne-
xu quam arctissimo. Hunc tibi plures ob
causas inscribam, non vulgares quidem: quas
nempe in librorum vestibulis suis Mecænati-
bus Scriptores dicis causa praecinunt, no-
bilitatem, eruditionem, sapientiam, eadem
por-

porro ipsa , quæ in Te summa & eximia
præfulgent ; sed præcipuæ & penitiores , Te
potissimum peculiari jure & necessaria qua-
dam vicissitudine spectantes . Argumentum
in primis tot salebris sætum scatensque , non
civilibus tantum privatisque , sed maxime
publicis , utramque Potestatem ob rerum
spiritualium & temporalium affinitatem com-
mittens , & in discrimen vocans ; cuinam sisti
debuerat , nisi optimo harum formarum discre-
tori , cui propterea Princeps ipse jurisdictio-
nem suam ea in parte , quæ finitima Sacerdo-
tio est , sartam tectamque tuendam commi-
sit ? Si præterea per subcivas Tibi horas li-
cebit hosce meos labores vel summa injecta
oculorum acie dignari , erit , quo Aristarcho-
rum os facile occludam , iisque obtendam
omnium instar duo verba non longe a sol-
lemni Pythagoræorum effato abludentia : *Ip-
se vidit* . Ipse inquam , qui a puero mayo-
rum exemplo excitatus , humanarum litera-
rum & maxime Jurisprudentiæ sacris , a-
dytisque abditus , Franciscos , Caspares , Spi-
nutios , aliaque Fraggianniæ stirpis capita
sub Andegavis , Aragonæisque florentia , quo-
rum nomina ad æternam memoriam publi-
cis marmoribus consignata Baruli adhuc con-
spiciuntur ; longo post se intervallo relin-
quens , altioris Prudentiæ culmen attigeris ,
ut inter paucos extares , quos æquus amavis
Jup-

Juppiter . Utinam publici juris fierent tot
volumina de jure publico Regni qua profa-
no qua sacro , deque illustrioribus ecclesia-
sticæ politiæ quæstionibus , Te duce , aut
auspice compositis , illustratis , definitis ! Ejus-
modi vota non ad nominis tui incrementum ,
quod diffusa jam fama , gestis honoribus ,
Magistratibus adeptis , quo crescat , nihil ha-
bet supra : sed ad nostram , totiusque Regni
utilitatem nuncupor . Crucem certe illam
miseræ juventuti fixam auferres , quamob-
rem lutulentis Forensium rivulis admovere
labra cogitur , sicca tamen semper & arida ;
eique fontes indigitares , ex quibus limpi-
da patriæ Jurisprudentiæ jura hauriret , iisque
se totam ingurgitaret . Ad me demum quod
attinet , is ego sum multis Tibi nominibus
obstrictus , quibus aliquali saltem , quam
nullo munere respondere satius duxi . Vale ;

EMINENTISSIMO Signore:

Giuseppe Severini pubblico Stampatore di questa Città umiliato a piè di V. E. l'espone, come intende publicar colle sue stampe un trattato *de Jure Patronatus* del Regio Professor di Canonici D. Carlo Gagliardi. Supplica perciò l'E. V. a degnarsi dargliene benignamente il permesso. Che &c.

Adm. Rev. U. J. D. D. Marcellus Cusanus Regius Juris Civilis primarius Professor revideat, & in scriptis referat. Datum Neapoli die 7. Januarii 1747.

C. EPISC. ANTINOP. VIC. GEN.

Jul. Nic. Episc. Arcadiop. Can. Dep.

EMINENTISS. ET REVER. DOMINE.

Jussu tuo perlegi librum, cui titulus *de jure Patronatus*, auctore clarissimo, consultissimoque viro U. J. D. D. Carolo Gagliardo. Eumque si E. T. placuit, praelorum luce dignum censeo, quum nil contineat, quod nostræ catholicæ Ecclesiæ dogmatibus adversetur: maximæque utilitati futurum studiosæ sacrorum canonum juventuti, quum præclara methodo rem adeo salebrosam pertractet; & non modo quid canones tum veteris, tum novæ disciplinæ definiverint, verumetiam quid mores utentium in foro præsertim nostro superinduxerint, peritissime edisserat. Neapoli Kalendis Martiis ciccxcxlvii.

Addictiss. & obsequentiss. famulus

Marcellus Papinianus Cusanus Reg. prim. Ant.

Attenta retrospectiva relatione Domini Revisoris Imprimatur. Datum Neapoli ex Archiepiscopali Curia hac die 4. Martii 1747.

Nic. Canonicus de Autellis Provic. General.

Jul. Nic. Episc. Arcadiop. Can. Dep.

S. R. M.

S. R. M.

Signore.

Giuseppe Severini pubblico Stampatore in questa Città umiliato a piè del Regio Trono di V. M. l'espone il desiderio, che tiene di publicar colle sue stampe alcuni trattati di Legge tanto canonica, quanto civile composti dal Dott. D. Carlo Gagliardi pubblico professore di Legge canonica in questa Vostra Regia Università, cioè *de Beneficiis ecclesiasticis, de Jurepatronatus, de Jure Dotium, de Jure Congruui, de Pignoribus & Hypothecis, de Fideicommissis, de Jure accrescendi, de Cessione Jurium, & de Feudis*: Supplica perciò la M. V. a degnarsi concedergli l'opportuna licenza. Che &c.

Admodum Rev. U. J. D. D. Blasius Troyssus in hac Regia Studiorum Universitate Professor in Cathedra Primaria Vespertina Juris Civilis revideat, & in scriptis referat. Neapoli die 28. mensis Febr. 1747.
C. GALIANUS ARCHIEP. THESSAL. CAP. MAJ.

S. R. M.

Ut tua jussa facerem, attente perlegi librum in octo tractatus ab U. J. D. D. Carolo Gagliardo distinctum, videlicet *de beneficiis ecclesiasticis, de jurepatronatus, de jure dotium, de jure congrui, de pignoribus & hypothecis, de fideicommissis, de jure accrescendi, de cessione jurium, & de feudis*: & in ea lectione non modo nihil offendi, quod regiis jurbus obstat, sed omnia mira industria & methodo ad juventutis utilitatem ita pertractata, ut magna sit inde

inde laus magistro docenti, & fructus uberrimus ad-
discenti: quandoquidem catenata præbentur cum
jure communi patria instituta, ut pronum sit ex ipsa
lectione & quid olim factum sit, & quid hodie fiat,
quas unico intuitu deprehendere, & ad forum sine
ullo alio vestigali sive ad causas agendas, sive ad
decidendas prorumpere. Opus igitur usquequaque
perfectum typorum luce dignum censeo. Datum Nea-
poli Nonis Martiis anno æræ vulgaris ciciaccxlvii.
M. V.

Humillimus, & obsequentiss. famulus
Blasius Troylius.

Die 18. mensis Martii 1747. Neapoli.
Viso rescripto S.R.M. interposito sub die 17. cur-
rentis mensis, & anni: relatione facta per Reveren-
dum U.J.D.D. Blasium Troylium de commissione Rev.
Regii Capellani Majoris de ordine præfata Majestatis.
Regalis Camera Sanctæ Claræ providet, decernit,
atque mandat, quod imprimatur cum inserta formæ
presentis supplicis libelli, & relationis dicti Reve-
rendi Revisoris, & in publicatione servetur Regia
pragmatica. Hoc suum &c.

DANZA.
FRAGGIANNI.

CASTAGNOLA:
ANDREASSI.

Illustris Marchio de Ipolito Præses S. R. C. & Regius
Consil. Aula Præfatus Maggiocco non interfuerunt.
Registr. in Archiv. Reg. Jurisdic. fol. 16. a t.
Larocca.

Athanasius.

DE



D E JUREPATRONATUS



Citissimum sane Jurecon-
sultis tam civilibus,
quam canonicis hocce
Patronatus vocabulum
est, diversa tamen si-
gnificatione. Civilibus
enim accipitur pro
illo profano jure, quod
post manumissionem do-
mino superest supra liber-
ti personam ob datæ li-
bertatis beneficium: præ-

sertim obsequii, operarum, bonorum possessionis,
successionis, alimentorum, gratitudinis
præstandæ, & veniæ impetrandæ ante in jus vo-
cationem: ut affatim liquet ex rubricis Digesto-
rum, & Codicis de *jurepatronatus*, de *obsequiis*
parentibus & patronis præstandis, de *operis*
libertorum, de *libertis* & eorum *liberis*, de
successione libertorum, aliisque concordantibus,
de

2 CAP. I. DE ORIG. ET PROG.

de quibus heic plura verba facere supervacaneum est. Canonistæ vero *Juspatronatus* appellant, quod Ecclesiarum, locorumque piorum fundatoribus, eorumque posteris, & heredibus, ceterisque per illos designatis personis, vel familiis competit, atque introductum est alliciendi & provocandi gratia fideles ad eas ædificandas, dotandasque: quod præsertim forma foundationis, & voluntas fundatoris observetur in redditibus administrandis, piis operibus explendis, & servientibus clericis adscribendis. De hoc pro viribus Deo dante disserturi trademus originem in primis & progressum, deindeque appellationes varias, definitionem, divisiones, quæ ad propositam materiam evidentiorum præstabunt intellectum. Tum acquirendi ac transferendi modos: nominandi & præsentandi jus, tempus, & quasi possessionem: institutionem præsentatorum: derogationem: atque ad extremum amittendi modos.

C A P. I.

DE ORIGINE, ET PROGRESSU PATRONATUS.

- 1 Vocabulum sacri *jurispatronatus* recens, at prærogativæ antiquissima.
- 2 Quæ originem duxisse videntur e Gentilium moribus & legibus.
- 3 Voluntati enim piorum disponentium religiose parebant Gentiles.
- 4 Ex Hebræorum institutis autem nullum *jurispatronatus* vestigium processit.
- 5 Inter Christianos moribus primum, deinde constitutionibus introductum.

6 *lu*

DE JURE PATRONATUS

3

- 6 In eligendis enim sacris ministris consensus populi, qui necessaria Ecclesiis suppeditabat, adhibitus est ab Ecclesiæ incunabulis.
- 7 Nomina eorum, qui donaria offerebant Ecclesiis, recitabantur publice.
- 8 Lapsisque illa offerentibus penitentia relaxabantur.
- 9 Tum fundatores titulum sibi placitum novis Ecclesiis inscribere, vel de sui ipsorum nomine, vel alicujus Sancti consueverunt.
- 10 Et sensim obtinere sepulturam intra Ecclesiam.
- 11 Jus etiam ordinandi Clericos Episcopis fundatoribus indultum in Ecclesiis in aliena Diocesi constructis.
- 12 Exindeque omnibus fundatoribus jus præsentandi concessum.
- 13 Itemque præscribendi leges foundationis.
- 14 In Oratoriis ruralibus maxime firmatum utrumque jus præsentandi, & conditiones voluntas præscribendi.
- 15 At exente quinto seculo Sedes Apostolica jus processionis solum fundatoribus concessit.
- 16 Hoc est religiosum, & publicum ad Ecclesiam aditum.
- 17 Sexto seculo jus offerendi & præsentandi clericos, & apponendi conditiones in limine foundationis invaluit indulgentia Sedis Apostolicæ.
- 18 Itemque per leges Justiniani.
- 19 At Divus Gregorius M. privatis fundatoribus jus nominandi fere denegavit.
- 20 Solamque processionis gratiam indulsit.
- 21 Regibus tamen largiebatur nominationem.
- 22 Septimo seculo irrita habebatur ordinatio

A 2

cle

4 CAPI. DE ORIG. ET PROG.

- 23 Clericorum, quæ spretis fundatoribus fiebat in Ecclesiis per eos edificatis.
- 24 Et petitio alimentorum in casu inopiæ.
- 24 Invigilandi cura, ut observentur leges foundationis, & onera impleantur fundatoribus, eorumque successoribus demandata.
- 25 At prohibita semper iis administratio, & potestas super rebus Ecclesiæ.
- 26 Divisionem Ecclesiarum inter heredes fundatoris octavo seculo canones damnare ceperunt.
- 27 Et laicales rerum ecclesiasticarum usurpationes, una & investituras Ecclesiarum, Abbatiarumque nedum ecclesiasticis, verum laicis etiam concessas.
- 28 Nono, & sequentibus seculis jus præsentandi laicis concessum, damnatis laicalibus investituris, & simoniae labibus.
- 29 Honorifica item jura patronis dilargita.
- 30 Verum administratio bonorum eis prorsus vetita.
- 31 Decimo, & undecimo seculo laicales collationes iterum reprobata, secus quam patronorum prærogativa.
- 32 Præsertim sub Alexandro III.
- 33 Qui novam disciplinam Ecclesiæ feliciter instituit.
- 34 Hoc in Regno Carolus I., & II. Andegavenses omnia expoliatis Ecclesiis reintegranda jussurunt.
- 35 In decretalibus & canonibus novæ disciplinae usurpatum patronatus vocabulum.
- 36 Illudque derivatum a patrocínio Ecclesiæ, quod fundatorum, heredumque juribus adnexum est.

DE JUREPATRONATUS.

- 37 Advocati enim Ecclesiarum præsentare clericos consueverunt ad illas, & jus suum in alios transferre.

T Ametsi vocabulum *Jurispatronatus* recentissime usurpatum in pontificiis decretalibus, & sacrorum canonum collectionibus nemo inficiatur, qui jurisprudentiam canonicam vel summis labiis attigerit, & patebit ex infra dicendis num. 26, 35, & seq.; prærogativas nihilominus istiusmodi juris, quod aliis nominibus olim nuncupabatur, antiquissimas fuisse, easque majores, quam vulgus opinatur, compertum est. Nam ex originem habuisse videntur ex Gentium moribus, atque institutis.

3 Pagani quippe conditores sacrarum ædium leges & conditiones sibi placitas in earum dedicatione præscribere consueverunt, ac pronunciare nomina deorum, titulos, ritus, formas, & tempora peragendorum sacrorum: uti ex veterum templorum inscriptionibus abunde patet apud Barnabam Briffonium *de formulis*. Hinc opera cujusque manentibus titulis restituit Augustus, quemadmodum testatur Suetonius Tranquillus in *Augusto cap. 39*. Pariterque Hadrianus Romæ instauravit Pantheum, septa, basilicam Neptuni, sacras ædes plurimas, forum Augusti, lavaerum Agrippæ: eaque omnia propriis & veteribus nominibus consecravit, ut tradit Spartianus *cap. 19*. Ad morem ejusmodi reflexit poetarum princeps, dum cecinit:

In medio mihi Casar erit, postemque tenebit.
Concordi enim consensione jurisconsulti, ac legislatores respondebant, mandabantque parentum pia, religiosæque hominum voluntati, ubi

6 CAP. DE ORIG. ET PROG.

conditores nomina sua inscribere in ædibus sacris, vel deorum imaginibus vel statuis: aut sui ipsorum nominibus nuncupare certamina, aliave opera in honorem idolorum instituta legassent. Insigne ad id testimonium exhibet jureconsultus Scævola in *l. Titia* 38 §. ult. *D. de auro, argento, mundo, ornamentis, unguentis, veste, vel vestimentis, & statuis legatis*, qui signum argenteum ponendum esse respondit juxta voluntatem Sejæ, quæ testamento suo ita caverat. „ Si „ mihi per conditionem humanam contigerit, „ ipsa faciam: sin autem, ab heredibus meis fieri „ volo, jubeoque signum Dei ex libris cantum „ in illa sacra æde, & in patria statui sub sub- „ scriptione nominis mei. Utque idem juriscon- „ sultus testatur, Attia fideicommissum his verbis reliquit. „ Quisquis mihi heres erit, fidei ejus „ committo, uti det ex redditu cœnaculi mei, & „ horrei post obitum sacerdoti & hierophylaco, „ & libertis, qui in illo templo erunt, denaria „ decem die nundinarum, quas ibi posui, *l. an- „ nua* 20 §. 1 *D. de annuis legatis & fideic.* Haud absimile est Modestini testimonium in *l. Septicia* 10 *D. de pollicitationibus*: ubi respondit servandam esse formam & voluntatem Septiciæ, quæ ludos quatriennales in honorem Jani, aut Agonii Dei, unde *Agonalia* dicti fuere, patriæ suæ pollicita erat, ut præsiderent vir suus, ejusque filii. Ea enim ita caverat hisce conditionibus. „ Lar- „ gior & dedico agonem quatriennem ex tri- „ ginta millibus, sortis ipsa penes me retinens „ pecuniam, & cavens apud decem primos ido- „ nec super pendendis a me solitis triginta millium „ usuris, agonotheta & præside futuro viro meo, „ & deinceps liberis ex me nascituris. Cedent au- „ tem

DE JUREPATRONATUS. 7

tem hæc usuræ in premia thymelicorum (gesticul-
latorum videlicet, qui personam ex fabula non
habentes ante scenam in orchestra saltabant & sce-
næ subserviebant) „ prout in unoquoque certa-
„ mine curia determinabit. Præterea qui statuarum
honore afficiebantur, in earum dedicatione saepe
sportulas, divisiones, aut epulum dabant, da-
rive jubebant: idque titulis statuarum, inscri-
ptionibusque declarabatur. Cujus rei multa sunt
in antiquis lapidibus monumenta. Brissotius
lib. 8 de formulis refert Perusii extare inscriptio-
nem statuae Antonino positæ, quæ hoc de Eгна-
tio Festo elogium continet. *Cum ei plebs urbana
ludos publicos edenti, ad statuam ponendam,
pecuniam obtulisset, is honore contentus im-
pensem remisit, & impetrata venia ab ordine
Perusinarum optimo maximoque Principi de
sua pecunia posuit, cujus ob dedicationem da-
ri jussit ab herede suo decurionibus sing. HS. IIII.
N. Plebi, HS. II. N. L. D. D. D.* hoc est, Locus
datus decreto Decurionum. In inscriptione Hi-
spaniensi „ Pietati Aug. L. Lucretius Fulvianus Fla-
men Col. Immunitum Provinciarum Pontif. Perpetuus
„ Domus Augustæ T. P. I. ex Arg. P. ob honorem
„ Pontificatus Lucretia L. F. Campana Flam. Perp.
„ Domus Aug. editis ad dedicationem scenicis ludis
„ per quatrimum & Circensibus, & epulo diviso
„ posuit. Huic dono Lucretia Campana amplius
„ nomine suo coronam auream adjunxit.
4 E Synagoga Hebræorum in Ecclesiam Christi
nil derivari potest, quod Jusp Patronatus spectet:
nulla enim facultas fuit Judæis prælegendi, vel
designandi, eoque minus fundandi loca, & aras
holocaustorum; nec addendi aliquid, vel mi-
nuendi ceremoniis religiosis per legem institutis.
A 4 PRÆ-

8 CAP. I. DE ORIG. ET PROG.

Præcepit quippe Dominus Judæis, ut dissiparent aras idolorum, confringerent statuas, lucosque igne comburerent: neque in ipso Deo colendo gentes imitarentur, nec offerrent ei holocausta in omni loco, sed in eo, quem ipsemet elegerat in una tribuum per manus Levitarum; utque id tantum facerent, quod is præceperat; nec adderent quidquam, nec minuerent, Deuteron. cap. 13. Potestas vero, qua Reges Israel & Juda usi sunt in Pontifices eligendos, in Levitas, relique divinas, in custodiam & translationem Arceæ fœderis, ejusque tabernaculi, & cultum Templi, potius referenda est ad regiam præcellentiam, quam juspatronatus sacrum. Petrus de Marca in *Concord. Sacerdot. & Imper. cap. 4* pluribus probare studet ex privilegio regie unctionis profectum esse, quod Reges Hebræorum non solum res civicas domi, militiæque procurarent, sed etiam ea tempestate religiones, ceremoniasque constituerint vel restauraverint. Quod infra opportunius edisseretur in explicando regio jurepatronatus.

5 Quod ethnicis templorum conditoribus leges Romanæ, moresque gentium indulgebant, sensim usu venit, irrepsitque inter veri Dei cultores post Evangelii promulgationem moribus primum, deinde Pontificum indulgentia, & voluntate Principum, postremo sacrorum canonum concessionibus.

6 In ipsis Ecclesiæ incunabilis Martyrum sanguine decoratis Apostoli, eorumque proximi successores in sacrorum ministrorum delectu præferimus, qui super omnia fundatorum & patronorum jura spectabilior est; non quidem respuisse videntur, sed immo adhibuisse, & secundasse voluntatem, consensum, bonumque testimonium fide-

DE JUREPATRONATUS. 9

fidelis populi, divitias & bona temporalia profusissime largientis in alimoniam pauperum & sacrorum ministrorum: ut patet ex paucis, quæ supersunt monumentis disciplinæ illius ævi obscurissimi. „ Quoniam ipsa plebs (teste Divo Cypriano Episcopo Carthaginensi) „ maxime habet „ potestatem vel eligendi dignos sacerdotes, vel „ indignos recusandi. Quod & ipsum videmus „ de divina auctoritate descendere, ut sacerdos „ plebe præsentis sub omnium oculis deligatur, & „ dignus atque idoneus publico judicio ac testi- „ monio comprobetur, cap. 12 de elect. in prima collect. Decretal. Bernardi Papiensis Propositi penes Antonium Augustinum. „ Requiritur „ enim in ordinando sacerdote & præsentia populi, „ li, ut sciant omnes, & certi sint, quia qui „ præstantior est ex omni populo, qui doctior, qui „ sanctior, qui in omni virtute eminentior, ille „ eligitur ad sacerdotium, & hoc astante populo: „ ne postmodum retractatio cuiquam, ne quis „ scrupulus resideret, ut scribit Divus Hieronymus a Gratiano relatus in can. licet ergo viii qu. 1.

7 Vetustissimus item usus offerendi, seu recitandi nomina eorum, qui offerebant donaria in Ecclesiis per diaconum, & commendata ejusmodi oblationum laus viam maxime stravit jurepatronatus. „ Ut fratres nostros (scripsit S. Cyprianus ad Episcopos Numidiæ ep. 60, alias 62) ac sorores, „ qui ad hoc opus tam necessarium promte „ ac libenter operati sunt, ut semper operentur, „ in mente habeatis in orationibus vestris, & eis „ vicem boni operis in sacrificiis & precibus re- „ præsentetis, subdidi nomina singulorum: sed „ & collegarum quoque & consacerdotum nostro-

10 CAP. IDE ORIG. ET PROG.

rum, qui & ipsi quum præsentes essent, & suo,
 & plebis suæ nomine quædam pro viribus con-
 tulerunt, *nomina* addidi, & præter quantitatem
 propriam nostram eorum quoque summulas si-
 gnificavi & misi: quorum omnium, secundum
 quod fides & charitas exigit, in orationibus &
 precibus meminisse debetis.

8 Cujusmodi donariis indulgentiam, rela-
 xationemque pœnitentiæ captare lapsi fideles,
 & usque adeo expiscare studebant, ut in
 eos merito excandesceret Sanctus Cyprianus
epist. 9, alias 16. „ Ad communicatio-
 nem (ait) admittuntur, & offertur nomen
 eorum non dum pœnitentia acta, nondum ex-
 omologesi facta, non dum manu eis ab Epi-
 scopo & Clero imposita, Eucharistia illis da-
 tur. Parilique zelo Divus Hieronymus repre-
 hendit ostentationem vanamque gloriam eorum, qui
 fraudationes, furta, & oppressiones pauperum si-
 bi ad laudem vertebant per ejusmodi oblationes.
 „ Multos conspiciamus (ait in *comment. in E-*
zech. 18 pag. 537) „ qui opprimunt per poten-
 tiam, vel furta committunt, ut de multis par-
 va pauperibus tribuant, & in suis sceleribus
 gloriantur, publiceque diaconus in Ecclesia reci-
 tet offerentium *nomina*: tantum offert ille, tantum
 ille pollicitus est: placentque sibi ad plausum po-
 puli, torquente conscientia. Idemque in Jere-
 miam *11. pag. 354*. „ Nunc publice recitantur
 offerentium nomina, & redemptio peccatorum
 mutatur in laudem: nec meminere viduæ il-
 lius in Evangelio, quæ in gazophylacium duo
 æra mittendo, omnium divitum vicit donaria.
 Neceffitas nihilominus consulendi pauperum &
 ecclesiasticorum indigentis in causa fuit, ut obla-
 tiones

DE JUREPATRONATUS.

11

tiones fidelium commendarentur, eos excitandi
 gratia ad largitiones prosequendas. Quare sic In-
 nocentius Papa ad Decentium Episcopum Eugubium
ep. 1 cap. 2. „ Prius ergo oblationes sunt com-
 mendandæ, ac tunc etiam *nomina*, quorum
 sunt oblationes, ediceret, ut inter sacra myste-
 ria *nominentur*, non inter alia, quæ ante
 præmittimus, ut ipsis mysteriis viam futuris
 precibus aperiamus. Id explicatius apud Ri-
 galt. in *not. ad Cyp. ep. 60*, & Card. Bona *lib. 2*
rer. liturgic. cap. 8 num. 7.

Quin Divus Chrysostomus magnates, viros-
 que opulentos hortari, & excitare ad Oratoria &
 Capellas fundandum in domibus, villisque suis
 studuit multis quidem argumentis, & hoc specia-
 tim quod nomen fundatoris inter Missarum solen-
 nia e diptychis sacris recitaretur. „ Oro & sup-
 plico (ait Chrysostomus *hom. 18 in Act.*) „ &
 gratiam peto, imo & legem pono, ut nullus
 qui habet villam, appareat carere Ecclesia...
 „ Educa magistrum, educa diaconum, & sacer-
 dotalem ordinem: quasi ducta uxore dotem ad-
 scribe. Quid non erit illic bonorum? Parum-
 ne est, oro, torcular benedici? Deum ex om-
 nibus frugibus partem & primitias accipere?
 „ Simul prudentem habere Sacerdotem, simul ha-
 bere conversantem? parumne est in sanctis
 oblationibus *nomen* tuum semper referri?

9 Exinde post pacem Ecclesiæ redditam mos ino-
 levit nuncupandi sacras Basilicas nedum de San-
 ctorum, verum etiam fundatorum nominibus,
 titulumque Ecclesiarum inscribendi ad placitum
 ipsorum. Quandoquidem Constantinus Magnus
 Basilicam Constantinianam, & gradatim alii con-
 ditores titulum, seu Ecclesiam *Damasi*, titulum
 Equi-

Equitii, titulum Pastoris, titulum Vestinæ, titulum Eudoxiæ, titulum Lucinæ & Falsciolæ denominarunt inter Romanas Basilicas, titulosque de suo ipsorum fundatorum nomine. Et S. Augustinus *serm.* 37 ad rem hanc ait. „Honoraſtis Episcopum vestrum Florentium, ut hanc Basilicam „Florentiam vocare velitis. Primitivi ergo fideles honorem istum suo nomine intitulandi novas Ecclesias maximi faciebant: eumque solum tunc temporis indultum fundatoribus multi opinantur, arguendo ex paucis illius antiquissimi ævi monumentis recentiorum fuisse usum & concessionem aliarum patronatus prærogativarum. Ut enim scribit Emmanuel Gonzalez *in cap. 4 de jure patr. num.* 4, primis Ecclesiæ seculis, quibus Ecclesiæ, Basilicæque primum constructæ sunt, ea erat episcopalis gradus autoritas, eaque Episcoporum prudentia, ut in commune sæpius de rebus Ecclesiæ, & ordinationibus clericorum consulere: ea totius populi christiani pietas & humilitas, ut nemo aliquid in Ecclesia vellet habere peculiare, nemo specialem ullam, nisi eminentioris virtutis prærogativam quæreretur. Ideoque nec patronorum Ecclesiarum, nec fundatorum ambitio privilegia extorquebat, nec ad Ecclesiarum constructionem, dotationemve privatis honoribus necesse erat excitare fideles. Num vero istæ opinio Gonzalesii vera undequaque sit, nec ne, ex hæcenus dictis facili negotio colligi potest.

10 Sepulturæ jus in atrio vel intra ambitum Ecclesiæ Regibus & Episcopis intuitu foundationis tributum agnoscimus cum Valesio, qui Constantinum Magnum ideo in Basilica Apostolorum sepultum esse dicit, quod eam extruxisset. Bingham *orig. Eccles. tom.* 10 *cap.* 1 §. 8. Eusebius *in viz*

11 *et a Constantini lib.* 4 *cap.* 71, testatur Constantinum Imperatorem juxta Apostolos sepeliri voluisse: eorumque memoriam, Ecclesiam nominibus eorum appellatam ædificando, honorasse. Et Chrysostomus *tom.* 5 *cap.* 8 *in lib. quod Christus sit Deus*, „Constantinopoli (inquit) Reges non „ſtri magnam gratiam putant, non ſi prope Apostolos, sed ſi vel extra eorum vestibula corpora ſua ſepeliantur, ſiuntque piscatorum ostiarii Reges. Circa ſeculum VI nedum Regibus, & Episcopis, ſed privatis etiam Ecclesiarum conditoribus, eorumque familiæ per leges quasdam conſeſſus intra Eccleſiam locus ſepulturæ. Et Sozomenus *lib.* 9 *cap.* 2, refert uxorem cujuſdam Cæſarii ſepultam in Eccleſia per virum ædificata circa ambonem, quod eſt ſuggeſtum lectorum.

Jus nominandi & præſentandi clericos ordinandos, vel ordinatos deligendi ad miniſterium Eccleſiarum citius in orientalibus, quam occidentalibus Eccleſiis introductum fuiſſe videtur ex uſu extruendi Capellas in prædiis divitum, & alendi ſacerdotes inibi, quem tantopere ſategit invehere Chryſoſtomus, & ſuadere, ut ſupra dictum eſt *num.* 8. Quo ſenſu a Theodoro Lectore dicta eſt Pulcheria Theodoſii II ſoror poſſeſſiſſe oratorias domos multas, ſcilicet Blacheranenſium, Chalcoopratorum, Hodegorum, & S. Laurentii martyris, quia res omnes ſuas legavit Eccleſiis. Et Eudoxia ejuſdem Imperatoris conjux quum plures Basilicas in Palæſtina conſtruxiſſet, earum adminiſtratio iis commiſſa eſt, quos ipſa præelegit; Thomafſin. *tom.* 2 *lib.* 1 *cap.* 92 *num.* 9. Prætereaque Sozomenus *lib.* 8 *cap.* 17 refert, quod Rufinus Toranius patria Aquilejenſis exeunte ſeculo quarto Basilicam regio ære con-

struxisset in suburbio Chalcedoniæ sub invocatione SS. Petri & Pauli, & monachos in vicino collocasset, qui clerum Ecclesiæ supplerent. Unde conicere licet tam capellanos a magnatibus Oratoria fundantibus, quam monachos a Rufino delectos & nominatos Episcopo loci fuisse ad obtinendam facultatem sacra ministeria obeundi. B. Euthymius quum amplissime dotasset Ecclesiam S. Stephani, ejus curam contulit Gabrieli monacho, quem Sacerdotio ante initiari curaverat, ut testatur Cyrillus ejus vitæ auctor, apud Baronium ad an. 455 num. 22. Similiter nobilis & pia matrona Bassa Andræam Pastorem effecit, & Præfectum Monasterii, quod ab ea fuerat ædificatum, sicuti refert idem Baronius ad an. 460 num. 24.

11 Jus nominandi & præsentandi clericos seculo quinto Episcopis fundatoribus primum ex gratia, privilegioque videtur fuisse concessum in Concilio Arausicano I. (anno 441 coacto) can. 10. „ Episcopus (verba sunt Concilii) „ qui in „ alienæ Civitatis territorio Ecclesiam ædificare „ disponit, permissa licentia ædificandi, quia „ prohibere hoc votum nefas, non præsumat dedicationem, quæ illi omnimode reservatur, in „ cujus territorio Ecclesia assurgit; reservata ædicatori Episcopo hac gratia, ut quos desiderat clericos in re sua videre, ipsos ordinet is, „ cujus territorium est; vel si ordinati jam sint ipsi, habere acquiescat. Et omnis Ecclesiæ „ ipsius gubernatio ad eum, in cujus civitatis „ territorio Ecclesia surrexerit, pertinebit. Consonat Concilium Aurelianense II. habitum anno 452, can. 36.

12 Exemplum hoc Episcopi fundatoris paulatim usurpatum fuit, extensumque ad reliquos omnes fun-

fundatores tam clericos, quam laicos, quatenus suadente legum, & æquitatis ratione, primum offerrent Episcopo Diocæsano clericos ordinandos in titulum Ecclesiarum per ipsos extructarum, quoadusque simultanea fuit collatio Ordinum, & Ecclesiarum collatio: deindeque beneficiarios nominarent, & præsentarent, postquam Ordines ecclesiastici separatim a collatione beneficiorum conferri cœperunt: & quidquid sibi placuerit, 13 præscriberent fundatores etiam in limine foundationis. Eodem seculo quinto Zeno Imperator Orientis (electus anno 475) constituit eos, qui aliquid donaverint pro ædificando Oratorio Martyris, aut Prophetæ, aut Angeli; vel xenodochiis, & nosocomiis, & ptochiis, cogendos fore ad perficiendum opus atque implendam donationem. „ His vero adimpletis (ait Zeno in l. si quis donaverit 15 Cod. de sacros. Eccles.) „ administratio secundum ea, quæ his, „ qui liberalitatem exercuerunt, visa fuerint, „ & secundum præscriptos fines fiat.

14 Interea divites, & magnates Oratoria in castris, fundis, domibusque suis construendo ad familiæ commoditatem propter disitas; remotasque Parochias, ab Episcopis facultatem facile obtinebant presbyteros, seu capellanos eligendi, simul & alendi, qui sacra facerent in eisdem Ecclesiis ruralibus, dummodo solennioribus anni festivitibus ad paræcialem Ecclesiam convenirent. Cumque mos ille invaluisset, canones idcirco eadem de re prodire cœperunt seculo VI, & sequentibus sæpius. In Concilio enim Agathensi I. anni 506 can. 21 sic legitur constitutum: Si quis etiam extra Parochias, in quibus legitimus est, ordinariusque conventus, Oratoria

in agro habere voluerit reliquis festiuitatibus, ut ibi missas teneat propter fatigationem familiae iuxta ordinationem permittimus. Pascha vero, Natale Domini, Epiphania, Ascensione, Pentecoste, & Natale S. Joh. Baptiste, & si qui maximi dies in festiuitatibus habentur, non nisi in Civitatibus aut in Parochiis teneant. Clerici vero si qui in festiuitatibus, quas supra diximus, in Oratoriis (nisi iubente aut permitte Episcopo missas facere aut tenere voluerit, a communione pellantur. Canonem hunc refert Gratianus in *can. si quis etiam dist. 1 de consecr.* In Gallia tamen videntur sexto seculo ius diligendi presbyteros in Oratoriis ministraturos jam sibi arrogasse domini fundorum, non modo diocesanos & concives, verum etiam peregrinos, dummodo assensus Episcopi accederet. In Concilio enim Aurelianensi IV (ann. 541) *can. 7* decretum fuit, ut in Oratoriis domini praeiorum minime contra votum Episcopi, ad quem territorii ipsius privilegium noscitur pertinere, peregrinos Clericos introumittant, nisi forsitan quos probatos ibidem districtio Pontificis obseruari praecepit. Et *can. 35* ejusdem Concilii facultas generatim laicis praeiorum dominiis data deputandi clericos in Ecclesiis etiam Parochialibus, quas in agro suo fundarent. Si quis in agro autem habet, aut postulat habere Diocesin (puta Parochiam attenta illius aevi loquendi forma) primum & terras ei deputet sufficienter, & clericos, qui ibidem suum officium impleant, ut sacratis locis reverentia condigna tribuantur. Eos puta clericos, qui fuissent a proprio Episcopo vel ordinati in titulum novae parochialis Ecclesiae, vel de illa Ecclesia, cui fuerant in ipso-

ipsorum ordinatione addicti, ad istam missi novam Parochiam. Quod declarasse videtur Synodus Cabilonensis I anno 650 *can. 14* ubi constituit, ut in potestate sit Episcopi & de ordinatione clericorum, & de facultate ibidem collata, qualiter ad ipsa Oratoria & officium divinum possit impleri, & sacra libamina consecrari.

At vero summi Pontifices Romani largis ejusmodi facultatibus adversabantur, tuendi studio liberiolem, ampliolemque Episcoporum potestatem in deputatione presbyterorum, qui sacra mysteria peragerent in Ecclesiis, & Oratoriis magnatum, aliorumque laicorum. Namque Pipino Regia Zacharia PP. circa medietatem seculi octavi sciscitanti de jure administrandi Oratoria & Ecclesias in privatorum domibus, & agris aedificatas, Pontifex inter alia rescriptit: *Si missas facere voluerit dominus fundi, ab Episcopo noverit presbyterum postulandum: ut ex Conc. Gall. to. 1 pag. 566 refert Thomassinus par. 2 lib. 1 cap. 30 num. 12.* Quandoquidem secundum Nicenos canones 15, & 16 a Gratiano relatos in *can. non oportet*, & *can. si qui vero 23 caus. 9 quest. 1*, sine licentia Episcopi sui nullus omnino clericorum, seu presbyterorum se a nexu Ecclesiae, cui inserviando inordinatus fuerat in ordinatione sua, solvere poterat, ac transire ad serviendum cuivis alteri Ecclesiae, vel Oratorio, ut dixi in *tract. de benefic. cap. 1 num. 15.*

Procedentibus autem temporibus Oratoria privata pro commoditate nobilium, earumque familiarum extructa formam acceperunt beneficiorum tam simplicium, quam parochialium, ut luculenter probat multis testimoniis praeaudatus Thomassinus *cit. par. 2 lib. 1 cap. 33.* Ex-

18 DE JUREPATRONATUS.

indeque factum est, ut ædificatores Ecclesiarum consentientibus Episcopis sibi adjudicarent jus deputandi beneficiarios, & presbyteros servientes, & pia opera in fundatione præscribendi: sicque fideles allicerentur magis ad loca pia construenda & dotanda.

15 At vero Gelasius I, qui ab anno 492 fedit annos quatuor, Senecioni Episcopo rescriptit in *can. pia mentis* 26, & *can. Frigentius* 27 *caus.* 16 *quest.* 7, ut præter processionis aditum, qui omni Christiano debetur, nihil sibi fundatores Julius, & Frigentius, vendicarent, nihilque ibidem proprii juris haberent in Ecclesia S. Viti, & Basilica SS. Michaelis & Martini, per eisdem fundatis, quas Episcopus Senecio solenni benedictione dedicare deberet. Idemque Pontifex in *ep. ad Episcopos Lucaniae* detestatur pravam abusum, qui irreplebat, in quocunque nomine defunctorum & quandoque non omnino fidelium, constructiones ædificatas sacris processionibus audacter instituendi.

16 Jus autem processionis nihil aliud significat, quam facultatem conveniendi publice & communicandi in Ecclesia, competentem cuilibet Christiano in solennibus populi conventibus; & ingrediendi Ecclesiam religioso aditu ad participationem orationum, sacrorumque mysteriorum. Processiones pariter erant supplicationes solennes cum hymnis & canticis apud S. Gregor. *lib. 2 ep. Germanius ad paratitl. de jurepat.* honorem potius processionis, seu prærogativæ in procedendo, & sedendo, quam processionis indultum patronis post clericos in religiosis conventibus agnoscit. Cujusmodi opinio recentiori disciplinæ congruit, & decretali Clementis III in *cap. nobis fuit*

CAP. I. DE ORIG. ET PROG. 19

25 *de jurepat.* ubi inter alias prærogativas honor processionis fundatori servatur. At vero verba epistolæ Gelasii, quemadmodum & divi Gregorii Magni infra laudandi *num. 20*, aperte ostendunt commune & æquale cum omnibus fidelibus obtinuisse fundatores jus processionis in vetustioribus Ecclesiæ seculis.

Et quoniam religiosus processionum aditus, & conventus nonnisi in Ecclesiis rite consecratis & dedicatis fieri permittebatur, & maxime in Parochiis, in quibus habetur legitimus & ordinarius conventus fidelium, ut ait Concil. Agathense in *cit. can. si quis etiam*; canones idcirco veteres *missas publicas in Cenobiis, & Oratoriis privatis fieri prohibebant: ne in servorum Dei recessibus, & in eorum receptaculis ulla popularis conventus præberetur occasio*, ut loquitur textus in *cap. luminoso* 6 *caus. xviii quest. 2*. Id maxime liquefcit etiam ex Novella 123 *cap. 32*, ubi Justinianus omnibus laicis interdixit *litaniis facere sine sanctis Episcopis, & qui sub eis sunt, reverendissimis clericis. Qualis enim est (ait) litania, in qua sacerdotes non inveniuntur, & solennes orationes faciunt? Sed & ipsas honorandas Cruces, cum quibus & in litaniis ingrediuntur, non alibi, nisi in venerabilibus locis reponi: & si quando opus vocaverit ad litaniis celebrandas, tum solum ipsas Cruces accipere eos, qui consueve eas portare solent, & cum Episcopo & clericis litaniis celebrare: hoc custodientibus sanctissimis locorum Episcopis, aut etiam eorum clericis, & per loca judicibus. Gelasius ideo gratiâ processionis tantum cōcedere voluit fundatoribus, quamlibet aliam auctoritatem in electione clericorum, in dispensatio-*

20 DE JUREPATRONATUS.

ne, & perceptione reddituum generaliter reservando soli Episcopo diocesano ad normam sacrorum canonum, a Gratiano relatorum *cit. caus. xvi quæst. 7*. Hinc apostolica Sedes Romana minime probasse videtur prælaudatam legem Zenonianam, nec canones localium Synodorum, usque modo commemoratos.

17 Pelagius I, qui sedere cœpit anno 555, rescribens Mellito subdiacono in *can. Abbatem xviii quæst. 2*, Abbatem in monasterio illum voluit ordinari, quem sibi de sua congregatione & monachorum electio, & possessionis dominus poposcit ordinari. Idemque Pontifex in *seq. can. Eleutherius 30 ead. C. & qu.* præcepit conditiones tempore, quo dedicatum est Monasterium, inter fundatricem & Episcopum conventas fore servandas, quæ mater erat Eleutherii Episcopi, & Oratorium construxerat in castello, ibidemque monachos constituerat.

18 Canonibus istis consonant leges a Justiniano promulgatæ eodem ævo, ut foundationum leges & placita sacris canonibus non adversa vim suam obtinerent. Et in primis *l. sancimus 46 Cod. de Episc. & cler.* ubi cavetur de ædificationibus Ecclesiarum, monasteriorum, xenotrophiorum, aliorumque piorum locorum, quatenus testes si certas personas præposuerint administrationi, illis proculdubio Episcopus permittere debeat administrationem, ita tamen ut inspectio eidem Episcopo competat tanquam alieni actus observatori. Si nominatim testes suorum heredum arbitrio reliquerint præponendos administratores, ea jura pertinere ad heredes, cum hac tamen cautione, ut si negligentius versentur, Episcopus admonere eos possit; vel si in

de-

CAP. I. DE ORIG. ET PROG. 21

desidia permaneant, alios idoneos præficere. Præterea idem Imperator Novell. 57 declaravit personas idoneas vel a fundatoribus Ecclesiarum, vel expendentibus alimenta clericorum in illis ministrantium nominari debere, easque Episcopi iudicio & examine fore adprobandas, ne profanentur Sancta Dei. Et Novell. 123 cap. 18 sic præcepit: *Si quis Oratorii domum fabricaverit, & voluerit in ea clericos ordinare aut ipse, aut ejus heredes; si expensas ipsis clericis ministrant, & dignos denominant, denominatos ordinari. Si vero qui ab eis eliguntur, tanquam indignos prohibent sacra regule ordinari; tunc sanctissimus Episcopus quoscunque putaverit meliores, ordinari procuret.*

19 Tum exeunte seculo VI divus Gregorius M. Secundino Episcopo Tauromitano in Sicilia scribens præcepit in Ecclesiis vel monasteriis conditiones, legesque fundatoribus placitas fore observandas, dummodo ordinariæ Episcoporum jurisdictioni ac potestati non derogaretur, ut patet ex fragmento epistolæ relato per Gratianum in *can. rationis xvi qu. 9*. *Quia rationis ordo non patitur* ita Gregorius) *ut monasterium ipsum, & maxime contra voluntatem fundatorum ab eorum dispositione ad arbitrium suum præsertim laica persona subducatur, aut aliquod sibi in id jus debeat vendicare.* Idemque Pontifex ad Neapolitanum Episcopum rescribens *epist. 59 lib. 2* probavit foundationem monasterii monialium in hac Civitate Neapolitana, in quo fundatrix Gratosam Abbatissam præesse disposuerat: mandavitque ut Ecclesiam, seu Oratorium monialium Episcopus dedicaret, sed nequaquam institueret inibi presbyteros, quos vel fundatrix, vel Abbatissa præsentasset.

B 2

tasset. Insuper Ariminensi Episcopo præcepit *ep. 9 ejusdem lib. 2*, ut Oratorium a quadam matrona ædificatum dedicaret, sine ulla tamen institutione presbyteri titularis, seu beneficiarii perpetui, in quo missas celebrare deberet Sacerdos ad libitum ipsius Episcopi deputandus. *Nec presbyterum (ait) constituas cardinalem, & si missas forte maluerit fieri sibi, a dilectione tua presbyterum noverit postulandum.* Liquet exinde proprios & fixos clericos ac presbyteros capellarum & Oratoriorum in Italia sere non fuisse ævo divi Gregorii: sed eos arbitrio Episcopi, quum necessitas postularet, e clero Ecclesiæ Cathedralis deputatos, missosque fuisse ad sacra inibi peragenda.

20 Prætereaque scripsit Gregorius Episcopo Marmertinæ in Sicilia, ut foundationi Ecclesiæ Ss. martyrum a quodam subdiacono illius urbis inceptæ assensum suum accommodaret, *enunciaturus ex more nihil illic conditoris juri ulterius jam deberi, nisi processione gratiam, quæ christianis omnibus in commune debetur: quemadmodum jandiu rescripserat Gelasius supra laudatus num.*

15.

21 Veruntamen Regibus, & Principibus idem Gregorius M. indulgentior minime denegavit jus nominandi & præsentandi. Speciatim porro indulsit Regi Galliæ nominationem Abbatis monasterii Augustodunensis, in quo xenodochium Regina Brunehildes fundaverat, assentiente Siagrio Episcopo Augustodunensi. *Constituimus (inquit Gr. g. ep. 10 lib. 11) ut obeunte Abbate atque presbytero superscripti xenodochii atque monasterii, non alius ibi ordinetur, nisi quem Rex ejusdem Provinciæ cum consensu monachorum se-*

secundum timorem Dei elegerit ac providerit ordinandum.

22 At sequenti seculo septimo jus præsentationis usque adeo invaluit, præsertim inter Hispanos, ut irrita haberetur ordinatio clericorum, quam attemptassent Episcopi invitis, spretisve fundatoribus ac patronis in titulum Ecclesiarum, quas isti ædificassent ac dotassent. Nam Concilium Toletanum ix ann. 655, relatum in *can. decernimus xvi qu. 7*, decrevit, *ut quandiu fundatores Ecclesiarum in hac vita superstites extiterint, pro eisdem locis curam permittantur habere sollicitam, atque rectores idoneos in eisdem Basilicis iidem ipsi offerant Episcopis ordinandos. Quod si tales forsitan non inveniantur ab eis, tunc quos Episcopus loci probaverit Deo placitos, sacris cultibus instituat cum eorum conniventia servituros. Quod si spretis eisdem fundatoribus rectores ibidem præsumserit Episcopus ordinare, & ordinationem suam irritam noverit esse, & ad verecundiam suam alios in eodem loco, quos iidem ipsi fundatores condignos elegerint, ordinari.*

23 Jus præterea alimentorum fundatoribus, eorumque filiis ad inopiam vergentibus competere declararunt Patres Hispani anno 934 in Concilio Toletano iv in *can. quicumque dist. caus. xv qu. 7*, ibi. *Quicumque fidelium aliquid de facultatibus suis Ecclesiis contulerit, si forte ipsi, aut eorum filii ad inopiam redacti fuerint, ab eadem Ecclesia suffragium vitæ accipiant. Si enim clericis, seu monachis, vel peregrinis quamlibet necessitate sustententibus, pro solo religionis intuitu in usum res ecclesiastica largiuntur; quanto magis consulendum*

24 DE JUREPATRONATUS.

est, quibus retributio justa debetur, quibus restituenda est retributio & vicissitudo.

24 Fundatoribus item, eorumque successoribus ejusdem Concilii Toletani Patres (*can. 1 & 2*) attributam agnovere facultatem, curamque prospiciendi atque invigilandi, utrum ab institutis clericis rite secundum canones, & fundatoris voluntatem sacra peragantur mysteria: neve quid detrimenti Ecclesia in temporalibus & spiritualibus patiatur. *Filiis vel nepotibus ac honestioribus propinquis ejus, qui construxit, vel ditavit Ecclesiam, licitum sit hanc bonæ intentionis solertiam habere, ut si sacerdotem vel ministrum aliquid ex collatis rebus præviderint defraudare, aut commonitionis honestæ conventionem compeſcant, aut Episcopo, vel judici corrigenda denuncient. Quod si talia Episcopus agere tentet, Metropolitanam ejus hæc insinuare procurent. Si autem Metropolitanus talia agat, Regis hæc auribus intimare non differant, can. 25 filiis 31 ead. C. & qu. Noverint autem conditores Basilicarum in rebus, quas eisdem Ecclesiis conferunt, nullam potestatem habere, sed juxta canonum instituta sicut Ecclesiam, ita & dotem ad ordinationem Episcopi pertinere, ex eodem Conc. Tolet. IV in can. noverint x qu. 1.*

26 Inter maximas deinde corruptelas morum, quæ seculo octavo & sequentibus ecclesiasticam disciplinam labefactavere nimis, heredes fundatorum ac defensores Ecclesiarum suis prærogativis ac juribus abutentes tam Ecclesias, quam Ecclesiarum bona sibi vindicabant, dividebantque, perinde ac profanas hereditates per quotas hereditarias: adeout unius altaris quatuor partes fierent, & singulæ

CAP. I. DE ORIG. ET PROG. 25

gulæ partes singulos haberent presbyteros, singulique heredum singulos investirent in una Ecclesia beneficiarios. Quamobrem Synodus Cabilonensis II. Carolo M. imperante celebrata anno 813, *can. 26* prohibere censuit hujuscemodi Ecclesiæ divisionem inter heredes sub pœna interdicti, ad vitandas similtates, ut legitur in *cap. 1 de jurepatr.* Quod inscriptum perperam est in sexta Gregoriana cõpilatione Decretalium ex Conc. Mediolanensi. Tum Synodus Triburiensis an. 895 canonem Cabilonensem confirmavit, relata in *cap. 2 eod. tit.* In ambobus istis canonibus Cabilonensi ac Triburiensi, quos genuinos & incorruptos habemus apud Labbæum, Antonium Augustinum in 1 *compil. decretal.* & Enum. Gonzalez, nullimode invenitur vocabulum *patroni*, quod S. Raymundus interaddidit ad faciliorem rei intellectum in *cit. cap. 1, & 2 de jurepatr.* attenta sui ævi loquela: istud profecto Patribus Cabilonensibus ac Triburiensibus adhuc fuerat ignotum atque insuetum.

27 Violentas interea manus injecerunt laici non modo in prædia & bona Ecclesiarum temporalia; verum etiam in Ecclesias ipsas & Abbatias pinguiore; quas per annulum & virgam irrequisitis omnino Episcopis concedebant clericis plerunque simoniacis atque indignis: & per sacrilegam investituram laicis etiam personis, & præcipue militibus Reges conferebant ad expensas belli potissimum ferendas clarissimus Muratorius omnigena sapientia præditus (*to. 6 antiq. Italic. diss. 73*) luculentissima prodit monimenta monasteriorum in beneficium laicis concessorum per pravam consuetudinem, a Regibus Francis inventam, ut magnatum & militum animos in sua fide confirmarent,

rent, eosque incenderent ad majores in bello sustinendos labores. Reges Longobardos tali scelere purgat. Et Carolum Martellum avum Caroli Magni, primum omnium hanc pessimam consuetudinem invexisse apud Francos ob Reipublicæ necessitatem affirmat. Carolum quoque Magnum inclytum Imperatorem hujusmodi morbo laborasse, veteribus monumentis comprobare contendit. Ejusque in hoc improbo studio æmulatorem fuisse Pipinum filium, Italiæ quoque Regem, ut probat e Pistoriensi charta anni 812 prolata per semetipsum in *diff. 70 de cleri immunitate*. Tum etiam Ludovicum Pium illius fratrem, Lotharium I ejusdem Ludovici filium, Ludovicum II, & Carlomanum, ceterosque. Sæpissimæ hinc sanctorum Patrum querelæ, obsecrationes, increpationes, anathemata in privatis, æque ac synodalibus scriptis. Tantum malum in ortu suo eliminare, & jura Ecclesiæ in pristinum revocare studuit Carolus Calvus (an. 868) in suo capitulari *cap. 2. Missi nostri* (ait) *diligenter investigent per singulas Parochias simul cum Episcopo de monasteriis, que Deum timentes in suis proprietatibus edificaverunt, & ne ab heredibus eorum dividerentur, parentibus & prædecessoribus nostris sub immunitatis defensione tradiderunt: & postea in alodem sunt data, ut describant quæ sint, & a quo, vel quibus in proprietatem data sunt, & nobis renunciare procurent, ut cum Episcopis & ceteris fidelibus nostris consideremus, & qualiter inde secundum Dei voluntatem & nostram salutem agere debeamus.*

28 Quumque nono seculo sub imperio Caroli M. jus præsentationis plus æquo inter privatos etiam extensum esset, Patres extirpare studuerunt ob-

oborta mala, & præcipue simoniacam labem: Quandoquidem in Concilio Arelatensi VI an. 813 cautum est, *ut laici presbyteros absque iudicio proprii Episcopi non ejiciant de Ecclesiis, nec alios immittere præsumant: atque laici omnino a presbyteris non audeant munera exigere propter commendationem Ecclesiæ: quia plerumque propter cupiditatem a laicis dantur talibus presbyteris Ecclesiæ, qui ad peragendum sacerdotale officium sunt indigni.* Meritoque jure Hincmarus Rhemensis Archiepiscopus (qui eodem seculo floruit) ad Comitem Theodulphum ita scripsit. *Si vis ibi (in Parochia) habere presbyterum, adduc mibi talem clericum, qui aptus sit sacro ministerio; & ego illum inquiram, & illi Ecclesiam dabo: & tunc illum ordinabo, si mibi talis clericus satisfactionem fecerit, quod nullum pretium inde donaverit. Et si tu ita facere nolueris, ego ordinabo, qualiter p. pulus ibi officium habeat, usque dum ibi ordinem presbyterum, ex Flodoardo in *hist. Rhemens. lib. 3 cap. 26.* Abusum ergo, non usum præsentandi reformare sategerunt Patres seculo nono, qui patronatus jura potius firmasse, quam deminuisse videntur. Romana etiam Synodus sub Eugenio II. coacta ann. 826, & sub Leone IV. ann. 853 *can. 21*, decrevit *ut monasterium vel Oratorium canonice constructum a dominio constructoris eo invito non auferatur: liceatque illi presbytero, cui voluerit, pro sacro officio illius Diocesis cum consensu Episcopi, ne malus existat, commendare, can. monasterium 33 caus. xvi qu. 7.**

29 Honorifica insuper jura patronis eodem ævo attributa inveniuntur imperiali simul, & pontificali

cali autoritate. Nanque in *Capitular. Carol. M. lib. 5 cap. 148* cautum est, ut *Episcopi provideant, quem honorem presbyteri pro Ecclesiis suis tribuant senioribus, puta patronis, dominisve vicorum, in quibus fundatæ essent Parochiæ.* Duces, Marchiones, Comites titulo *seniorum* nuncupatos tradit *cit. Muratorius lib. 1 antiqu. med. ævi dissert. 11 pag. 548*, quibus nobiles famuli & vassalli obsequium ac servitium præstabant: atque inde ortum habuisse censet Italicam vocem *Signore*. Atque in Italia non solum a vassalis, sed a colonis liberis appellatos esse *seniores* dominos, uti videre est etiam in chartis monasterii Vulturnenfis *par. 2 to. 1*. Exploratissima vero res est capitularia Regum Francorum, præsertim vero Caroli M. Ludovici Pii, & Lotharii a Leone PP. IX probata fuisse, qui ea irrefragabiliter in ævum observaturum Lothario spopondit, *can. de capitulis 9 dist. 9*.

30 Verum disponendi potestas de rebus, & proventibus ecclesiasticis vetita etiam est ipsis quoque fundatoribus in Photiana Synodo Constantinopolitana an. 861, quam Græci primam, & secundam Synodum appellant, & Nicolaus Papa *laetocinalem* nuncupavit. Sic enim decretum fuit in *can. 1*. Nonnulli suis copiis & facultatibus nomen monasterii imponentes, & eas Deo sanctificare profitentes se eorum, quæ sunt consecrata, dominos esse inscribunt, & sola appellatione Deo dedicare machinantur. . . nullo modo potestatem habeat, qui consecrat Deo res suas, se ipsum præfectum, vel pro se alium constituere. Quod etiam declaravere Toletani Patres supra laudati *num. 25*.

31 In sequentibus seculis, præsertim XI, & XII

laicales Ecclesiarum collationes sæpenumero damnate sunt, factis testis fundatorum juribus. Romanum Concilium sub Nicolao II (an. 1059) *can. 3* sancivit, ut per laicos nullo modo quilibet clericus, aut presbyter Ecclesiam obtineat nec gratis, nec pretio. Concilium Turonense (an. 1060) *can. 4*, ut nullus Ecclesiam magnam, vel parvam deinceps sine consensu Episcopi a laicis præsumat accipere quolibet modo: sed neque a clerico, vel monacho, seu laico sub pretii alicujus venalitate. Romanum sub D. Gregorio VII an. 1074 *can. 1*, ne aliquis clericus, vel monachus a laicis Ecclesias recipiat dono, vel pretio, nisi ab Episcopo. Melphitanum sub Urbano II an. 1090, *can. 8* interdixit, ut nullus in clericali ordine constitutus, nullusque monachus Episcopatus, aut Abbatia, aut cujuslibet ecclesiasticæ dignitatis investituram de manu laici suscipere audeat. Quod si præsumserit, depositione mulctetur. Concilium Lateranense I sub Calisto II (an. 1123) jus patronatus tam laicorum, quam ecclesiasticorum minime deminuit, licet damnatas & sacrilegas laicorum investituras, & Episcopo attribuisse ordinariam collationem, institutionemque beneficiorum, atque omnimodam rerum Ecclesiæ dispositionem, *can. 4, & 7*.

32 Lateranense III sub Alexandro III (an. 1179) *can. 17* pariter damnasset abusum patronatus, legitimo ejusdem usu probato, retentoque, & præsertim divisiones Ecclesiarum, & altarium hereditarias. Quoniam (ait) in quibusdam locis fundatores Ecclesiarum, aut heredes eorum potestate, in qua eos Ecclesia hucusque sustinuit, abutuntur, & quod una Ecclesia unus debeat esse

30 DE JUREPATRONATUS.

esse rectoris, pro sua dissensione plurimos representant: presenti decreto statuimus, ut si forte in plures partes fundatorum se vota dividerint, ille praeferatur Ecclesiae, qui majoribus juvatur meritis; & plurimorum eligitur, & approbatur assensu, cap. quoniam 3 de jurep. Et quia in tantum quorundam laicorum processit audacia, ut Episcoporum auctoritate neglecta clericos instituunt in Ecclesiis, & removeant quum voluerint: possessionem quoque, atque alia ecclesiastica bona pro sua voluntate plerumque distribuunt, ipsos anathemate feriendos decrevit idemmet Concilium relatum in cap. 4 eod. tit.

33 In isto Alexandri pontificio æram novæ disciplinae ecclesiasticae Doctores constituunt. Alexandro enim datum desuper fuit hostes Ecclesiae, Sedisque apostolicæ potentissimos debellare, sacrilegas & violentas laicorum in prædia ecclesiastica manus comprimere, morum sane corruptissimorum post quatuor & ultra secula tandem aliquando felici omine reformationem inchoare, patronatum jura ad sacrorum canonum amissum definire, & libertatem ecclesiasticam redimere, velificantibus quoque piis seculi Principibus.

34 Sequenti XIII seculo Carolus I Andegavensis (ut externorum Regnorum exempla reticeam) in cap. quod incipit *universis Ecclesiis sub tit. de restit. ecclesiasticae libertatis*, abolevit usurpationes & gravamina Ecclesiis illata per antecessores tyrannos, puta Principes Svevos. Et Carolus II Andegaven. in cap. *item statuimus* 12 tit. quod possessiones Ecclesiae non auferantur, nec turbentur per Curiam, paternam pietatem æmulatus est. Omnia vero expoliatis hujusce Regni Eccle-

CAP. I. DE ORIG. ET PROG. 31

lesiis reapse reintegrata fuisse sub eisdem Regibus Andegavensibus, liquet ex publicis monumentis Archivorum, & præcipue Regiae Sicilæ regestis ejusmodi reintegrationum.

35 Jactis ad firmam structuram fundamentis novæ disciplinae usurpari cepit vox *patronatus* præsertim a divo Raymundo Pennafortio in Gregoriani Decretalium voluminis compilatione, in quo titulum peculiarem posuit *de jurepatronatus lib. 3 tit. 38*, & vocabula *patroni*, & *patronatus* interpolavit in antiquis per ipsum congestis & transcriptis canonibus; ut supra indicatum est nu. 26. Ex eo fortasse motus, quod fundatoribus, eorumque successoribus onus incumberet illas tuendi ac patrociniandi. Quandoquidem advocati ac defensores Ecclesiarum vel jura & munera fundatorum usurpabant; vel e contrario fundatores, eorumque successores sibi vindicabant defensionem & jus tuendi Ecclesias, perinde atque advocati: adeo ut sensim ab ejusmodi patrocinio inoleverit appellatio patroni, Inn. Ciron. *ad paratitl. de jurepatr.* Quemadmodum apud Quirites *patroni* dicebantur patricii a plebeis ad patrocinium, auxiliumque sibi electi, de quibus Rosinus *lib. 1 antiqu. cap. 16*, & Revard. in l. 12 D. de reg. jur.

Concilii Chalcedonensis temporibus jam inde vigeant in Ecclesia defensores, qui per uniuscujusque Civitatis incolas eligebantur, ut notat Balsam. *ad can. 78. Concil. Carthag.* In Ecclesiis tamen per privatos constructis sæpius assumebantur fundatores ipsi, eorumque successores, qui modo in judiciis forensibus per seipso earum jura tuebantur, modo eligebant suadente necessitate advocatum ex ordine causidicorum Principi con-

firmandum. Quod licet intelligere ex *l. a solis* 46 *C. Th. de decurionibus*, ubi sic Constantinus Imperator. *A solis præcipimus advocatis, eorumque consortio dari Provincia sacerdotem, nec aliquis arbitretur ita esse advocationis necessitatem impositam sacerdotio, ut & ab eo munerum oppidanearum functio jecernatur. Nul- lum igitur advocatum a Curia (cui tenetur obnoxius) putamus excusari: videlicet si civico nomine, aut vinculo incolatus oppidanea neces- sitas eum detinet obligatum. Itaque apud alios etiam iudices operam dantes negotiis peroran- dis, obnoxios esse decernimus sacerdotio: sic videlicet, ut intra eam Provinciam hujusmodi honoribus mancipientur, ubi eos necessitas cu- rialis detinet obligatos. Cujus rei meminerunt etiam Imperatores Arcad. Honor. & Theodos. in *l. privilegia* 38 *C. Th. de Episcopis, & Clericis*. Constitutum pariter fuit *lib. 7 capitular. Franc. cap. 397*, ut pro Ecclesiarum causis ac neces- sitatibus eorum, atque servorum Dei executores, vel advocati, seu defensores, quoties necessitas ingruerit, a Principe postulentur. Itidem *lib. 2 legum Longobard. tit. 47 de advocatis & vice- dominis cap. 5, & 9*. omnibus Episcopis, Ab- batibus, cunctoque clero omnino præcipitur vi- cedominos, præpositos, advocatos, sive defen- sores bonos habere, non crudeles, nec cupidos, non perjuros, non falsitatem amantes; sed De- um timentes, & in omnibus justitiam facien- tes, vel diligentes. . . . Quia Episcopi & uni- versi Sacerdotes ad solam laudem Dei, & bono- rum operum actionem constituuntur.*

Quod autem una cum patrocínio ejusmodi fere obtinuerint advocati ac defensores Ecclesia- rum

rum prærogativas fundatorum; satis ostendit A- lexander III in decretali ad Exoniensem Episco- pum. Quia clerici quidam (ait) advocatias Ecclesiarum comparant, vel quocunque modo possunt, acquirunt, ut postmodum eorum filii vel nepotes ad easdem Ecclesias præsententur, *cap. quia clerici 6 de jurepatr.* Tum Lucius III in *cap. cum autem 24 eod. tit.* agnovit in advocato jus quoque præsentandi clericum idone- um Episcopo. Quoniam vero advocati Ecclesia- rum jus advocationis in alios transferre præsume- bant, ab Ecclesiis extorquentes tanquam a pro- priis rusticis fodrum, h. e. collectam, sive certam frumenti, vel pecuniæ quantitatem, perinde ac militarem annonam pro alendis militibus & equis præstari consuetam: albergarias, seu expensas pro comestionibus: regium, seu regaliam, puta fructuum perceptionem vacante beneficio: cetera id genus; idemmet Lucius Papa sanxit eosdem, „ live advocati, sive patroni, vel vicedomini, „ sive custodes, vel guardias habentes, seu quo- „ cunque alio nomine censeantur, a gravaminibus „ cessare omnino debere, *cap. præterea 23 eod. tit.* Hucusque satis ad dignoscendam originem & pro- gressum vetustissimorum jurium fundantibus Ec- clesias concessorum, & quonam pacto patronatus nomine tenus recens in ecclesiasticis beneficiis altas egerit radices, quantasque subiverit vicissitudines in veteri Ecclesiæ disciplina, quæ lucem effundent præfulgentem canonibus, institutis, inlicitis- que moribus novæ disciplinæ mox edisserendis. Sed naturam antea patronatus universam paucis generatim definire oportet, ne vagari & errare co- gatur oratio: utque intelligatur initio, quid & quale illud sit, de quo disputandum est.

DE NATURA, QUALITATE, AC PRÆROGATIVIS PATRONATUS.

- 1 Quid sit patronatus?
- 2 Est jus temporale.
- 3 Spirituali adnexum.
- 4 Ecclesiastico iudicio deservendum.
- 5 Nisi agatur de universitate bonorum, vel de regniis, aut feudalibus patronatibus, seculari iudicio subiectis.
- 6 Vel de patronatu laicalium capellaniarum, locorumque piorum.
- 7 Jus quoque honorificum, onerosum, utile est patronatus.
- 8 Honorificum jus permultas continet prærogativas & præcellencias.
- 9 Onerosum attribuit patrono sollicitudinem & patrocinium.
- 10 Et vigilantiam, non vero administrationem, nec visitationem.
- 11 Et readificandi, ac redotandi obligationem.
- 12 Utile vero jus petitionem alimentorum defert descendantibus de sanguine fundatoris.
- 13 Et annuas præstationes in limine fundationis reservatas.
- 14 Et regalia, seu perceptionem fructuum vacantis Ecclesiæ.
- 15 Quæ solis Regibus reservari potest.
- 16 Nam regius patronatus amplioribus decoratur prærogativis.

- 1 Patronatus esse describitur, *jus temporale, honorificum, onerosum, utile, quod super Ecclesiis, vel beneficiis, piisve locis alicui competit vel fundationis ac dotationis intuitu, vel ex privilegio.*
- 2 Incorporata patronatus natura non utique spiritualis, sed temporalis primum ostenditur, quum esse dicatur *jus temporale*. Pertransit enim ad laicos fere heredes cum profana bonorum temporalium universitate: perque laicos possidetur, qui iurium mere spiritualium sunt omnino incapaces, *cap. sacrosancta 51 §. attendentes de elect. & can. illud autem 22 dist. 93.*
- 3 Nihilominus *adnexum spirituali* (puta canonice institutioni beneficiarum, & ecclesiasticis beneficiorum titulis) patronatum pronuntiavit Alexander III *in cap. de jure 16 de jure patr. & cap. quanto 3 de judiciis*. Ubi ad Regem Angliæ Henricum II rescriptit causam jurispatronatus ita conjunctam esse & connexam spiritualibus causis, ut non nisi ecclesiastico iudicio valeat diffiniri. Quoniam, *quæ religiosis adherent, religiosa sunt*, ait Paullus *in l. quæ religiosa 43 D. de reivindicat.* Et accessorium naturam sequi congruit principalis, *cap. 42 de regulis jur. in 6.* Nuperis propterea Concordatis (*cap. 6 art. 4*) & pontificia, & regia potestate constitutum ad ecclesiasticam privative jurisdictionem pertinere causas beneficiales etiam inter laicos de pertinentia, vel quasi possessione presentandi contententes; dummodo in laicali patronatus causa non agatur vel de universitate bonorum, puta de universa defuncti hereditate pro fundando beneficio de jure patronatus relicta, seu de existentia patronatus.

natus noviter in profana hereditate aliqua instituti; vel de regniis, aut feudalibus Baronum patronatibus, in quibus principalis quaestio sit, utrum iuspatronatus sit, nec ne feudo adnexum. Altera enim quaestio universitatis bonorum cum omnibus incidentibus & emergentibus ad iudicium M. Curiae Vicariae pertinet in Regno, quae vices gerit Magistri census Romanorum cum iurisdictione insinuandi supremas defunctorum voluntates, eorumque heredes declarandi, ex *l. consulta divalia* 23 *C. de testam.* & *l. repetita* 37 *C. de Episcopis & Clericis*. Altera de regio, & baronali patronatu discuti solet vel in Regia Curia Capellani Majoris, vel in Regali Camera S. Clarae, quemadmodum olim in Regio Collaterali Consilio, ut refert B. Chioccarell. *to. 6. Archiv.*

6 Connexio tamen ista juris temporalis cum spirituali locum obtinet in patronatu Ecclesiarum, capellarumque rite ab Episcopis Deo dedicatarum; aut beneficiorum mere ecclesiasticorum. Secus vero dicendum, si profana fuerint beneficia, quemadmodum sunt legata pia missarum, & capellaniae laicales sive ad nutum amovibiles, sive perpetuae, quae in titulum ecclesiastici beneficii episcopali auctoritate haud erectae sint, ac sine ulla Episcopi institutione a patronis conferantur: namque istarum patronatus quum rei spirituali non sit adnexus, ad iudicium non pertinet ecclesiasticum: deque eo laicus magistratus cognoscit passim & iudicat. Cujusmodi etiam est patronatus extauritarum, piorumque locorum laicalium, quae pietas fidelium extruxerit sine auctoritate Episcopi: puta hospitalia & xenodochia pro excipiendis peregrinis hospitibus, nosocomia pro languentibus & segrotis, brephotrophia pro educandis infantibus

recen-

recenter a partu expositis, orphanotrophia ad pueros parentibus orbatos alendum, prochorotrophia pro pauperibus, gerontocomia pro senibus valetudinariis, vel asceteria, in quibus personae devotae sacris vacent meditationibus. De quibus omnibus loquitur Justinianus in *l. sancimus* 46, *totoque tit. C. de Episcopis & clericis & orphanotrophis & xenodochis & brephotrophis & ascetriis & monachis & privilegiis eorum*. Quum enim Episcopi nil aliud juris in hoc praesertim Regno obtineant in istis religiosis domibus, piisque locis, quam ea visitandi quod ad spiritualia tantum, ac delestandi ecclesiasticum deputatum pro videndis a ministrorum computis, ex iure Concordatorum *cap. 5 art. 1, & 2*; consequens est ut quaestiones super electione administratorum, ceterisque patronatus juribus fundatori, aliisque ad ejus placitum concessis vel reservatis, in foro seculari dijudicentur ac definiantur. Proindeque regio rescripto die 7 Augusti 1745 mandatum est causas nullitatum ejusmodi electionum coram iudicibus competentibus laicis examinandas & decidendas.

7 Triformem insuper naturam inesse patronatui innuitur, quum in eo describendo dictum sit ius *honorificum, onerosum, utile*, contra eos, qui patronatum simpliciter definiunt esse potestatem nominandi & praesentandi clericum in vacanti beneficio instituendum. Praesentatio enim beneficiariorum unum est ex multis patronorum juribus, quae ad tria summa capita reducuntur commodissime. Quandoquidem, ut glossa tradit in *cap. nobis* 25 *de jurepatr.*

Patrono debetur honor, onus, utilitasque: Praesens ut praesit, defendat, alatur egenus.

C 3

Ad

Ad *honorificum* jus pertinet in primis facultas inscribendi titulum Ecclesiae; aut beneficii nomenclaturam, & praescribendi placitas leges in limine foundationis, exposita in *superiori cap. nu. 9, 13, 17, & 18*. Insignia item ac stemmata familiae, atque inscriptiones delineandi & imponendi. Secundo, nominatio & praesentatio clericorum, *ibid. nu. 12, 14, 17, 18, 22, & 28*. Tertio, praecessio in sessionibus, & supplicationibus, ceterisque id genus religiosis Ecclesiae functionibus, *ibid. num. 15, & 20*. Patronus porro sedere post clericos debet in loco digniori inter laicos, omnibusque laicis antecellere in processibus, Lambertin. *de jurepatron. lib. 3 qu. 1 princ. num. 12, & Roch. ver. honorificum qu. 93*. Franciscus de Roye *lib. 1 de juribus honorificis cap. 10* refert nonnullis patronis laicis honorabilem sedem in choro concessam. Quod contestatur Matthias Mareschal in *tract. Gallico de juribus honorificis*. Ecclesiasticis etiam patronis honorifica jura deberi liquet ex decretali Alex. III in *cap. 3 de edific. Eccl. ubi* rescriptum, ut in Ecclesia filiali ex proventibus veteris Ecclesiae aedificata *competens honor* pro facultate loci Ecclesiae matri servetur. Praeterea thurificationem, & pacis instrumentum ante omnes etiam laicos osculandum accipit patronus, ut Rota decidit apud Mantica. *dec. 244, & S. Congr. Rit. apud Barbof. in sum. apostolicar. decis. ver. thurificatio*: mulieribus tamen exceptis, quibus nec thus, neque pacem inter missarum solennia dari declaravit eadem S. Congregatio. Tametsi Inn. Cironius in *cap. 8 de caus. poss. & propr. in quinta collect. & lib. 3 observ. cap. 6* ostendere studet incensi thuris suffitum ad honoris symbolum non esse referendum, sed ad populum exci-

can-

tandum, ut mentem in Deum elevaret. Insup: candelam in die Purificationis Beatae Mariae Virginis praecipere solet patronus, ut testatur Preses de Franch. *dec. 85*. Necnon palmae ramum in Dominica palmarum, sacrum cinerem in die cinerum, aquam carbonemque in sabatho sancto, Lambertin. *ibid.* Qui etiam tenet beneficiarios clericos patronum ad missae sacrificium, divinumque officium advocare, & expectare debere: eique adveniendi assurgere, biretoque manibus tento eum salutare. Quin si Princeps supremus, aut Rex fuerit patronus Ecclesiae, obstringuntur ei occurrere omnes inibi ministrantes clerici & presbyteri ad januam usque extrinsecus, Ventriglia in *prax. bar. 2 annot. 1 §. 4 n. 9*. Ad extremum dignus est patronus, qui sepulcrum in loco intra Ecclesiam honoratiori ab Episcopo obtineat, quotiens fundator illud sibi, posterisque suis reservare omiserit, gl. in *cap. 1 de jurepatr. in 6. ver. item istud*. Quamvis enim quilibet fidelis ecclesiasticam sepulturam valeat sibi ad libitum eligere ex novae disciplinae canonibus; attamen sepulcrum novum intra Ecclesiam effodere nisi permittente Episcopo fas est nemini, nec etiam Ecclesiae patrono, ubi nil caput desuper fuerit in limine foundationis, ut pluribus Rotae Romanae decisionibus, & Doctorum sententiis probat laudatus Episcopus Ventriglia *loc. cit. nu. 13, & seqq. & Inn. Ciron. in paratitl. de sepulturis*. „ Reddite ergo omnibus debita: cui honorem, honorem, inquam cum Apostolo ad Romanos *cap. 13 ver. 7*.

Jus *oneratum* patrono primum attribuit tutelam & patrocinium Ecclesiae, ex canonibus in *cap. 1 n. 36* laudatis, quatenus nil ea detrimenta

C 4

pa-

patiat in rebus quæ spiritualibus, quæ temporalibus: alienationes perperam factæ revocentur, & quæ fieri velint citra evidentem Ecclesiæ utilitatem, impediuntur. Quapropter ad vitandas bonorum dilapidationes poterit a competenti iudice id postulare, quod Ecclesiæ interesse putaverit, Lambertin. *ibid. quest. 2 princ. II.* Tum etiam inquirendi facultatem, utrum leges foundationis, & onera Ecclesiæ, muniaque inservientium clericorum admissim impleantur, ut supradictum est *cap. I num. 24.* Verum Tridentina Synodus cavit *sess. 25 cap. 9*, ut patroni beneficiorum cujuscunque ordinis ac dignitatis, etiam si communitates, universitates, collegia quacunque clericorum, vel laicorum existant, in perceptione fructuum, proventuum, obventionum quorumcunque beneficiorum, etiam si vere de jure patronatus ipsorum ex fundatione, & dotatione essent, nullatenus, nullave causa vel occasione se ingerant: sed illos libere rectori seu beneficiato, non obstante etiam quacunque consuetudine, distribuendos dimittant. Et *sess. 24 cap. 3 de ref.* itidem sanxit, ut patroni in iis, quæ Sacramentorum administrationem spectant, nullatenus se præsumantingere: neque visitationi ornamentorum Ecclesiæ, aut bonorum stabilium, seu fabricarum proventibus immisceant, nisi quatenus id eis ex institutione ac fundatione competat: sed Episcopi ipsi hæc faciant, & fabricarum redditus in usus Ecclesiæ necessarios & utiles, prout sibi expedire magis visum fuerit, expendi curet.

III. Inter patroni onera debet recenseri obligatio dirutam Ecclesiam reedificandi, & novam constituendi dotem, ubi assignata dos fuerit evicta, vel

vel defecerit, ex traditis per Lambertin. *par. I lib. 8 qu. 5 princ.* Paul. de Cittadinis *de jurep. par. 3 qu. 17.* Gemens. *practicabil. Eccl. qu. 343.* & Lotter. *de re beneficiar. lib. 2 qu. 31.* Antiquus enim patronus jacturam facit juris sui, quotiens Ecclesiam dirutam, vel inopem patiat ut alius reedificet, vel redotet ex integro, sicque patronatum nova constructione vel dotatione in se transmoveat atque adquirat, Rota *dec. 405* coram Ludovisio, qui fuit Greg. XV, & Roch. de Curte *de jurepatr. ver. construxit qu. 8 num. 13.* Vivian. *lib. 10 cap. 1.* Et ubi dos casu etiam deperiverit, patronus Ecclesiam redotare cogitur, nisi malit patronatum amittere, & jure suo cedere, Lotter. *loc. cit.* & Rot. *dec. 230 par. I div. num. 5.* Quæ periculum dotis semel traditæ ad Ecclesiam, non ad dotantem pertinere definivit. Si quis enim opus, quod perfecit, assignavit, deinde id fortuito casu aliquid passum sit, periculum ad eum, qui fecit, non pertinere Imperator rescriptit, testante Ulpiano *in l. I §. ult. D. de pollicitationibus.* Quemadmodum qui Ecclesiam sine dote construxerit, tenetur ei sufficientia bona donare arbitrio Episcopi taxanda, si patronatum intendat obtinere, Lotter. *lib. 1 qu. 41.* Quive non sufficientem præfixerit dotem, ad congruum supplementum cogendus est, Lambert. *loc. cit. qu. 5 art. 13.* Quum enim nemo ad Ecclesiam ædificandam admitti debeat, nisi ante præfiniverit quæ ad luminaria & custodiam, & stipendia clericorum sufficiant, atque instrumentum dotationis ostenderit, ex Conc. Aurelianiensi *in can. nemo Ecclesiam 9 de consecr. dist. I*, & Bracarensi *II in can. placuit I qu. 3*, & Justiniani *Nov. 67 cap. 2*, ut dictum est in tract.

de beneficiis cap. 3 num 12. Consequens est, ut ædificator Ecclesiæ suppeditare dotem congruam cogatur, quam ante omiserit assignare; cæptamque constructionem & materialiter quod ad fabricam, & formaliter quod ad necessariam dotationem consummare, Vivian. *lib. 2 de jurepatr. par. 1 cap. 3*, & Abb. *par. 2 cons. 89*. Inceptum enim opus causa Reipublicæ, obligatus est qui cæpit, perficere, *cit. l. 1 §. 2 D. de pollicit.* Jure hinc merito Honorius III Reginaldo Regi Mannæ in Anglia scribens eum hortatus est ad dotandum Ecclesias indotatas. *Quadam* (ait Pontifex *Ecclesia regni tui, quarum omnium es patronus, quum non habere terram liberam asserantur, Serenitatem tuam rogamus, monemus, & hortamur attente, quatenus quum indecens modis omnibus videatur, ut Ecclesiæ memoratæ competenti dote penitus sint expertes, ipsarum cuilibet saltem triginta passus terræ juxta canonicas sanctiones in liberam eleemosynam extra cimiterium a parte qualibet earundem ad domos clericorum faciendas ibidem liberaliter largiaris, ut iidem pro te teneantur Dei misericordiam implorare, cap. ad hoc rex regum 2 de jurepatr. in quinta compil. decretal. penes Inn. Cironium.*

22 Jus utile tandem versatur in alimentis potissimum, quæ præstari oportet fundatoribus, eorumque filiis & descendentes de sanguine in casu inopiæ, ex justitia retributionis, & antidotali obligatione, juxta canonem Concilii Toletani, transcriptum *supr. cap. 1 n. 23*, & juxta decretalem Clementis III *in cap. nobis fuit 25 de jurepatronatus*, ibi: *Si ad inopiam vergat, ab Ecclesia illi modeste* (puta frugaliter, atque moderate) *suc-*

succurritur, sicut in sacris est canonibus constitutum. Habito scilicet respectu ad facultates Ecclesiæ, & qualitatem personæ, ut glossa interpretatur *in eodem cap. ver. modeste*, & Aloys. Ricc. *in prax. eccl. par. 1 resol. 164*. Probanda tamen est qualitas sanguinis & descendentia a fundatore per inopem patronum, qui subsidia vitæ obtinere velit ex redditibus Ecclesiæ, Rot. *par. 2 rec. dec. 454 num. 2*. Nam licet alia patronatus jura ad heredes etiam extraneos transeant, ut inferius edifferetur; jus tamen postulandi, percipiendique alimenta tanquam personale, & inhærens ossibus fundatoris, ejusque filiorum in infinitum nec cedi aliis, nec transferri potest, præterquam successoribus de sanguine, Lambertin. *lib. 3 qu. 3 princ. art. 13*. Qui præterea tenet alimenta egenis fundatoris descendentes ex æquitate saltem deberi, etiam si patronatu extincto Ecclesia libertatem esset adepta, vel patronatus ad extraneas personas transivisset. Si enim partem proventuum ecclesiasticorum, quos administrant clerici, debent alendis pauperibus distribuere, ob quadripertitam eorundem fructuum divisionem quinto abhinc seculo præscriptam, expositamque *in tract. de beneficiis cap. 1 num. 17*, & 18; cur filios fundatoris ad inopiam reductos alere contemnant beneficiarii, & necare negatis alimentis audeant, *quum in officiis charitatis primo loco illis teneamur obnoxii, a quibus beneficium nos cognoscimus recepisse? cap. cum in officiis 7 de testamentis*. Ceterum in discernendis, taxandisque alimentis, vel dene-gandis multum prævaleat prudens judicis arbitrium, qui varias casuum circumstantias perpendet: num scilicet patronus inops aliunde valeat justius & fa-

44 DE JUREPATRONATUS.

- & facilius alimenta consequi: num fructus Ecclesiæ sustentando clerico beneficiario insufficientes, an superflui sint: num dos Ecclesiæ patroni culpa deperiverit, an fortuito: num ingratus in Ecclesiam patronus fuerit, nec resipuerit unquam. Siquidem petitio alimentorum ejusmodi potius ab officio iudicis pendet, quam abs jure actionis, ut contendit Lotterius *de re beneficiaria lib. 2 qu. 5* contra Lambertinum *lib. 3 qu. 3 prin. art. 7*. Ad vitandas vero dubitationes satius erit in limine foundationis portionem aliquam præstinire patronis ad egestatem vergentibus, & separatam dotis partem isti alimentorum oneri subijcere, reliquam beneficiario relinquere ad semetipsum sustentandum, sicutamque testam habendam Ecclesiam. Quin potest
- 13 secluso alimentorum jure annua præstatio & fructuum portio reservari patronis in actu foundationis cum Episcopi consensu, *can. Eleuterius pen. XVIII qu. 2, & cap. præterea 23 de jurepatr.* Ubi Lucius III constituit, quod advocati, sive patroni Ecclesiarum *nihil in ipsis præter antiquos & moderatos redditus a locorum Episcopis institutis exigere possint*. Et Innocentius III *in cap. quanto 16 de censib.* rescriptit Abbati & conventui Bellævillæ Diocesis Lugdunensis, ab ipso domus eorum primordio processisse *ut fratribus S. Irenæi procuracionem unanz annis singulis liberaliter exhiberet*. Insuper *gl. in cap. 13 de elect. in 6 ver. fundacione* opinatur posse hanc in fundacione legem apponi, quod fructus Ecclesiæ vacantis patrono cederent.
- 14 Tali ex reservatione vel expressa, vel præsumpta ortum habuisse videtur in regis patronatibus utilitas *regaliæ*, seu regium jus, quo Reges præsertim Galli potiuntur, percipiendi fructus

va-

DE NATUR. ET QUALIT. 45

vacantium Ecclesiarum tam cathedralium, quam inferiorum, cujus meminit Lucius III *in cap. præterea 23 de jurepatr.* Illudque non improbat Concilium Lugdunense sub Gregorio X *in cap. generali 13 de elect. in 6*. Ubi cautum, ut qui ab Ecclesiarum *fundacione*, vel ex antiqua consuetudine jura sibi regaliorum vendicant, ab illorum abusu sic prudenter abstineant, ut ea, quæ non pertinent ad fructus vacationis tempore provenientes, non usurpent: nec bona cetera, quorum se asserunt habere custodiam, dilabi permittent: sed in bono statu conservent. Hoc tamen in Regno jus regaliorum per diu exulavit omnino, quum Carolus I Andegavensis inter alias suæ investituræ leges pactus fuisset regalia nequaquam sibi vindicaturum, ut dictum est *in tract. de beneficiis cap. 18 n. 46*.

Solis Regibus, prætereaque nemini regalia posse competere ac reservari vox ipsa regaliorum indicat Ivo Carnotensis *ep. 94* refellit quosdam Galliæ Duces & Comites jus regaliorum præsumentes. Profecto patronatui Regum & Principum supremorum ea conceduntur prærogativæ, quæ quibulvis aliis denegantur, ut declaravit Synodus Tridentina *sess. 25 cap. 9*. Quarum una istiusmodi est collatio beneficiorum sine ulla Diocæsani, vel summi Pontificis institutione, exposita *in tract. de beneficiis cap. 7* de indultariis collatoribus *n. 6, & seqq.* Altera est nominatio Abbatis in Ecclesia conventuali & collegiali. Nam Clemens III *in cap. nobis fuit 25 de jurepatr.* in conventuali Ecclesia non electioni Prælati faciendæ, sed jam factæ honestius postulari ad sensum rescriptit, *nisi aliter* (ait) *de sua jurisdictione obtineat, ut partes suas interponere debeat electioni tractando.*

Clau.

Clausulam hanc Janus Acoſta in *cap. 1 de ſent. & de judic.* animadvertit provide additam fuiſſe ob chriſtianos Reges & Principes, qui pleniori gaudent patronatu. Honorius III Mariæ viduæ Iſaaci Angeli Imp. Conſtantinopolitani reſcripſit, ut ſuper patronatu monaſterii Pacinaciensis Græcarum monialium de propriis bonis reædificati ac dotati nemo eam auderet moleſtiis afficere, *cap. 1 de jurepatr. in quinta compilat. Decretal.* apud Inn. Cironium. Marchio Brandeburgensis etiam in Collegiali Eccleſia, quam fundaverat, juſ præſentandi ſibi reſervavit, & exemptionem ab ordinaria Episcopi juriſdictione, ut liquet ex *ep. 58 Innoc. III lib. 14*, ibi: *Quæ debeat per eum præſentari, & per Romanum Pontificem confirmari.* Carolus II Andegavenſis an. 1306 quum adſignaffet Regiæ Eccleſiæ divi Nicolai civ. Barri (per Rugerium Apuliæ & Calabriæ Ducem fundatæ an. 1089) pro augmento dotis duo feuda nobilia Rutiliani, & S. Nicandri, omnino franca; ſibi, ſuiſque ſucceſſoribus juſ reſervavit obtinendi itallum canonicale in choro, & percipiendi quotidianam diſtributionem, quotiens choro intereſſet, æque ac ejuſdem Eccleſiæ Canonici, ut liquet ex diploma- te apud B. Chioccarell. *to. 7 archiv.* Quapropter Rex Ferdinandus I de Aragonia quum voluiſſet intereſſe divinis in dicta Eccleſia, portionem unius Canonici accepit, ac pauperibus diſtribuit, ut reſert Vinc. Maxilla in *conſuet. Barenſ. tit. de ſacroſanctis Eccleſiis §. venerabilis num. 6.* Cujusmodi exemplum ſequuta eſt S. R. Majeſtas piſſimi Regis Caroli Borbonii D. N. quum Barium adiit viſendi ſtudio Sanctuarium tam celebre, & mirifica Divi oſſa, fontem incorrupto manna perenniter ſcatens.

DE VARIIS PATRONATUS SPECIEBUS.

- 1 Dividitur patronatus in eccleſiaſticum, laicalem, & miſtum.
- 2 Quid eccleſiaſticus?
- 3 Quid laicalis?
- 4 Quid miſtus?
- 5 Eccleſiaſtici ſpecies conſtituitur vel a bonis eccleſiaſticis, vel a perſonis.
- 6 Intuitu bonorum patronatus eccleſiaſtiacus rariffime datur.
- 7 Intuitu vero perſonarum eſt frequentior.
- 8 In dubio præſumitur laicalis.
- 9 Laicalis non ſubjicitur pontificiis affectionibus, reſervationibus, vel Cancellariæ regulis, ſecus quam eccleſiaſticus.
- 10 In miſto patronatu jura qualitatibus vel eccleſiaſticæ, vel laicæ, quæ patrono magis favent, attenduntur.
- 11 Ruſus dividitur patronatus in realem, & perſonalem.
- 12 Realis autem ſubdividitur in regium, feudalem, ac privatum.
- 13 Regius ſupremis Principibus competens modo amplior cum jure collationis, modo ſimplex cum jure nominationis, vel præſentationis.
- 14 Feudalis feudo annexus prærogativis regii patronatus retinet, & præcipue exemptionem a judicio episcopali.
- 15 Quibus prærogativis caret patronatus privatorum.

- 48 DE JUREPATRONATUS.
- 16 Dividitur item patronatus in hereditarium, gentilitium, familiarem, & mistum.
 - 17 Hereditarius ad heredes etiam extraneos pertinet.
 - 18 Gentilitius ad personas certi generis vel stirpis.
 - 19 Familiaris ad unam, pluresve familias.
 - 20 Mistus ad descendentes certi generis, certave familiae, qui sint etiam heredes bonorum.
 - 21 Ad primogenituram, vel majoratum quandoque restringitur gentilitius, vel familiaris.
 - 22 Et modo agnatus pro agnatis, modo cognatus pro cognatis instituitur.
 - 23 Pro familia vel effectiva, vel contentiva.
 - 24 Dividitur tandem patronatus in activum, & passivum.

Post agnitam patronatus naturam in ejus definitione, ordo postulat, ut variae ejusdem species in suis divisionibus disquirantur. In primis vero operae pretium est triplicem patronatum discernere: scilicet ecclesiasticum, laicalem, & mistum.

- 1 *Ecclesiasticus* dicitur, quotiens pertinet ad ecclesiasticos non simpliciter, sed ratione Ecclesiae, monasterii, vel dignitatis, vel beneficii, cui adnexum sit ius patronatus, vel quia reservatum in limine foundationis ipsis ecclesiasticis: vel quia translatum alio quovis titulo ad eos a patronis etiam laicis. Namque nullimode refert originem habuisse de bonis secularibus, vel de foundatione per laicos peracta; dummodo ad ecclesiasticos translatum sit testamento, vel donatione, vel quovis.

CAP. III. DE VAR. PATR. SPEC. 49

vis alio titulo: ut liquet ex cap. 8, 11, & 17 de jurepatr. & cap. un. hoc eod. tit. in 6.

- 3 *Laicalis* vero patronatus appellatur, ubi nendum laicis, verum ecclesiasticis etiam personis competit non quidem intuitu Ecclesiae, vel beneficii; sed ratione profani patrimonii vel jure foundationis, vel successionis, vel jure sanguinis. Itemque laicalis putatur, qui Confraternitatibus laicorum competit, uti post Felinum sentit Covar. pract. quest. cap. 36 num. 8.

- 4 *Mistus* denique dicitur, qui ex utroque constat: vel qui pertinet ad laicos promiscue & ecclesiasticos ratione tam patrimonii, quam Ecclesiae: vel qui fundatus est de bonis partim profanis, partim ecclesiasticis. Non semel quippe contingit in praxi, ut in uno eodemque beneficio duo adsint patroni, ecclesiasticus alter, & alter laicus.

- 5 *Qualitas* igitur ecclesiastica dupliciter emergit: vel a bonis ecclesiasticis, quibus fundatio, aut dotatio facta sit: vel a personis ecclesiasticis intuitu Ecclesiae & beneficii obtinentibus patronatum. Hanc distinctionem in primis adhibuit Concilium Oecumenicum III, seu Concilium Constantinopolitanum I anni 869) can. 15 his verbis: Si Episcopus convictus fuerit construxisse monasterium de redditibus ecclesiasticis, tradat ipsum idem Ecclesiae Monasterium: si vero de propriis rebus, aut aliis quibusdam conventionibus, habeat id secundum propriam potestatem & voluntatem omni vita sua, & post finem vitae dimittat & conferat hoc quibuscunque voluerit, non tamenulare diversorium fiat. Isti constitutioni consonant hodierni etiam mores. Si enim quaelibet ecclesiastica persona

50 DE JUREPATRONATUS.

construat, vel dotet beneficium de patrimonialibus, profanisque bonis, juspatronatus censetur laicale. Si autem bona fuerint ecclesiastica, vel intuitu Ecclesiæ quæsitæ, in quibus Ecclesiam heredem haberet ipso jure, tunc juspatronatus erit ecclesiasticum.

6 Nihilominus rarissima est istæ patronatus ecclesiastici ratione *bonorum* species: quoniam ex transactionibus inter Cameram apostolicam, & Capitula Cathedralium initis, quas exposui in *tract. de beneficiis cap. 18 de spolio num. 27*, vel ex indulto speciali Sedis apostolicæ solent ac possunt beneficiarii de bonis intuitu Ecclesiæ quæsitis disponere ac testari, ut animadvertit doctissimus Emmanuel Gonzalez *ad cap. 5 de jurepatr. num. 3*, ibi: *Nec interest, quod patrimonium illud acquisitum sit intuitu Ecclesiæ; quia cum ex generali consuetudine* (ait Gonzalez, sed rectius dixisset ex frequentibus pontificiis indultis) *clerici de talibus bonis testari possint, & in illis ab intestato eisdem succedatur, sicuti in patrimonialibus, videtur clericus dotans, vel extruens Ecclesiam sibi, suisque heredibus, vel consanguineis juspatronatus ratione patrimonii reservasse, & ita laicale judicatur.*

7 Frequentius tamen occurrit juspatronatus ecclesiasticum ratione *personarum* illud possidentium vel ex primitiva foundationis lege, vel ex accidentali patronatus ipsius de secularibus ad ecclesiasticas personas transitu. Quum in S. Pancratii Ecclesia presbyteri seculares ministerium suum negligerent, adeo ut sacrificia populus diebus etiam dominicis desideraret, divus Gregorius V. in ea monachos cum Abbate constituit cum jure accersendi presbyterum, quem vellent, inibi sacrificatu-

CAP. III. DE VAR. PATR. SPEC. 51

turum, & congruum ei assignandi stipendium. *Præcipimus* (scripsit in ep. 28 lib. 3) *ut peregrinum illic debeas habere presbyterum, qui sacra missarum possit solennia celebrare: quem tamen & in monasterio tuo habitare, & exinde vitæ subsidia habere necesse est.* En perspicuum patronatus ecclesiastici exemplum respectu personarum in veteri disciplina. Qui frequentissimus fuit circa Alexandri III tempora. Quum enim laici quamplures bona ecclesiastica usurpassent, atque a Principibus Ecclesias & monasteria in feudum & alodem accepissent, seq; dominos & patronos earum nuncuparent cum facultate instituendi & destituendi clericos servientes; pœnitentia postmodum adducti in monasteria & Capitula Cathedralium usurpata transfulerunt, unde factum est ut monachi & presbyteri præsentarent clericos iisdem Ecclesiis servientes; sicque inoleret juspatronatus ecclesiasticum ratione personarum, quod origine inspecta fuerat laicale.

8 In dubio autem potius laicale, quam ecclesiasticum esse præsumitur, quia secundum regulas canonum transitorium est ad filios & heredes, ut docet Franciscus le Roye in *prologomenis ad tit. de jurepatr. cap. 6*: & quia ut plurimum laici sunt Ecclesiarum fundatores, ut opinatur Guilielmus de Benedictis *ad cap. Rainutius ver. & uxorem nomine Adelasiam dec. 1 num. 24*: Van Espen *par. 2 tit. 25 de jurepatronatus un. 9, & 10*.

9 Istiusmodi distinctio nedum utilis, verumetiam necessaria est ad intelligendos notabiles, variosque effectus ab alterutra patronatus specie permanentes. Præsertim vero quod laicale Sedis apostolicæ affectionibus, reservationibus, derogatio-

52 DE JUREPATRONATUS.

tionibus, & Cancellariæ regulis minime subiacet facultatemque cumulandi plures præsentatos tribuit; Card. de Luca *disc. 65 de jurepatr. num. 24*. Ecclesiasticum vero secus: ut alia discrimina omit- tam suis in locis inferius explananda. Per simpli- cem sane collationem Pontificiam censetur patro- natui ecclesiastico derogatum, quamvis nulla de- rogationis, vel ipsius patronatus mentio fiat, quum maxime afficiatur apostolicis reservationi- bus, & contineat implicitam derogationem, Gon- zalez *ad reg. 8 gl. 18 num. 6, & 7*. Garzia *par. 5 cap. 1 num. 552*. Card. de Luca *disc. 65 de jurepatr. num. 18*.

10 Et quoniam in misto patronatu dubitari so- let, utra qualitas prævaleat, debeatque attendi ad eisdem effectus modo proficuos, modo adver- sos; Card. de Luca *in summ. jurispatr. num. 47* hanc tradit regulam. Ut scilicet, si mixtura qua- litatum ecclesiasticæ, & laicalis fuerit *æqualis*, semper attendenda sit qualitas patrono favorabi- lior, quatenus unus, idemque patronatus diverso jure censetur, modo scilicet ecclesiasticus, & modo laicalis, prout patronus sibi magis expedire putabit. Ubi vero mixtura qualitatum sit *inequalis*, quia scilicet major pars sit laicorum, quam ecclesiasti- corum, & e contrario; alii tenent attendendam esse partem præponderantem, Gonzal. *gl. 18 nu. 15*, Lotter. *qu. 10 num. 67*. Sed probabilius alii docent favorabiliorem adhuc partem attendi debere, post Vivian. *lib. 7 de jurepatr. cap. 1 n. 10*. Barbof. *de pot. Episc. alleg. 72 num. 131*. Rota *decis. 250 num. 13, & seq. part. 12 rec.* Card. de Luca *discurs. 59 de jurepatr. num. 23, & disc. 64 num. 4*. Iisdem utique rationibus, propter quas privilegiatus unus suum privilegium pluribus collegis communicat, ut notat *gl. in cap.*

111.

CAP. III. DE VAR. PATR. SPEC. 53

un. de jurepatr. in 6: vel propter individuitatem patronatus, qui residet penes singulos, itaut aliis præsentare negligentibus, vel indignum nul- liter nominantibus unus patronus idoneum præ- sentans totum jus exerceat. Similiter loca pia ab administratoribus mistim laicis & ecclesiasticis gu- bernata merito subiecta esse legi Concordatorum, æque ac mere laicalia, pluries sensit Tribunal Mistum, præsertim vero in causa pro Civitate Fundorum die 11 Aprilis, & pro Terra Trajecti Diocesis Cajetæ die 2 Maii 1742.

Quamobrem rectissime docet Fagnanus *in cap. cum propter de jurepatr. num. 28, & seq.* si agatur de præscriptione patronatus misti, in qua Ecclesia majori potitur privilegio, quam laicus, censetur patronatus totus ecclesiasticus, ut requiratur ad ejus præscriptionem idem tempus, quod requiri- tur contra Ecclesiam. Similiter cum patronus lai- cus habeat ad præsentandum quadrimestre, eccle- siasticus semestrem; si mixtus sit patronatus, uter- que patronus habebit semestrem: quia hoc casu me- lior est conditio patronatus ecclesiastici, quam laicalis. E contrario, si versamur in materia, in qua patronatus laicorum sit firmior, & amplior, quam ecclesiasticus, patronatus mixtus ex utroque totus censetur laicalis. Et ideo quod ad prærogati- vas patronorum laicorum, ius patronatus mistum censetur laicale, tametsi multo plures essent eccle- siastici patroni, quam laici: quoniam in mistis prævalere qualitatem magis faventem sentiunt DD. communiter, per quam jus alterius non læ- ditur in communione, etiamsi qualitates contra- riæ sint numero plures.

11 Secundo dividitur ius patronatus in reale, & personale. Reale appellatur, quod adnexum est ali-

D 3

ali-

54 DE JUREPATRONATUS.

alicui fundo, vel castro, vel prædio, vel feudo; & competit possidentibus tale fundum, vel castrum, vel feudum: ut liquet *ex cap. ex litteris 7 de jurepatr. & cap. cum Bertoldus 18 de sent. & re judic.* ubi definitur juspatronatus Ecclesiæ fundatæ in quadam villa, & curia transiisse ad conductorem ad firmam ejusdem villæ, atque ad pignoratium ejusdem curiæ cum universitate illius rei temporalis, cui adhærebat juspatronatus. Photius *in suo Nomocanone tit. 10 cap. 8*, leges imperiales recensuit, sancientes, ne quis Catholicorum Judæo, pagano, hæretico, Samaritano venderet, locaret, oppignoraret, in emphyteusim concederet prædia sua, in quibus Ecclesiæ fuissent constructæ: alias ea Ecclesiæ parochiali adjudicarentur, quoniam in Ecclesiis orientalibus (ut conicere licet) domini agrorum patronatus jura obtinebant in Ecclesiis inibi ædificatis. Personale autem competit personis independenter ab aliqua re quovis alio titulo; nullique prædio, vel fundo inhæret.

12 Tertio. Reale itidem subdividitur in regium, feudale, & privatum.

13 Regium dicitur, quod ad Imperatorem, & Reges, seu regna possidentes, aliosque sublimiores ac supremos Principes jura Imperii in dominiis suis habentes pertinet *ex Trid. sess. 25 de refor. cap. 9*: modo cum plenario collationis jure, modoque simpliciter quod ad nominationem & præsentationem. Primo casu comprehendit liberam, plenamque collationem Ecclesiæ, & beneficii sine ulla Episcoporum institutione, vel auctoritate; quæ in decretalibus appellari solet *donatio*, quatenus titulo collativo Rex absolute donet & conferat, facultatemque capiendi possessionem

rrr

CAP. III. DE VAR. PATR. SPEC. 55

tribuat; ut liquet *ex cap. fin. de concess. præb.* Ubi Honorius III rescriptit Episcopo, & Præposito Cameracensi, quod dilecta in Christo filia Comitissa Flandrensis fecerit promissiones de non vacantibus beneficiis Ecclesiarum, in quibus jus obtinet patronatus, & donationes eorum in manibus posuerit alienis. Et Innoc. III in cap. dilecto filio 40 de testibus memorat causam, quæ inter Ariensem Præpositum & Comitissam Flandrensem super donatione sex præbendarum sacerdotalium agitabatur. Idemque Pontifex in cap. cum olim 5 de consuet. in tertia compil. penes Anton. August. rescriptit, quod Rex Angliæ & Progenitores conferebant, Diocæsano Episcopo etiam inconsulto, Decanatum & Præbendas Ecclesiæ S. Petri de Curia Cenomanensi: cujus epistolæ fragmentum refertur in cap. cum olim 6 de consuet. Thomassinus *par. 4 lib. 2 cap. 21* meminit a Bonifacio VIII indultum fuisse Philippo Pulcro Regi Galliæ, quod ad suum beneplacitum in qualibet Ecclesia Cathedrali & Collegiata legni sui una idonea persona poneretur. B. Chiocarellus *tom. 7 arch. tit. 2 per totum* recenset collationes Ecclesiæ Archipresbyteralis Civitatis Altamuræ in hoc Regno factas ab Imperatore Friderico II an. 1232, a Carolo I Andegav. anno 1269, aliisque sequentibus Principibus. Item *tit. 1 ejusdem tom.* collationes Prioratus, & Canoniciatum, aliorumque beneficiorum & capellaniarum Ecclesiæ S. Nicolai Baren. auctoritate Bonifacii Papæ VIII inceptas a Carolo II Andegav. qui eandem Ecclesiam fundavit, ac dotavit. In *seq. tit. 3* in primis refert novam Cathedralis Ecclesiæ Lucerinæ dotationem confectam an. 1302 ab eodem Carolo II cum expressa reservatione

D 4

con

56 DE JUREPATRONATUS.

conferendi canonicatus pro medietate, salva Episcopo facultate conferendi reliquos pro altera medietate. Alia insuper beneficia tam simplicia, quam curata confert Rex noster vel jure fundationis, vel consuetudinis immemorabilis, vel privilegii apostolici, quemadmodum quotidiana docet experientia diplomatum Regionum, quæ in Regia Camera S. Claræ expediuntur super collationibus beneficiorum ad Regiam collationem pertinentium.

Alia vero beneficia & Ecclesiæ sunt de regio patronatu simplici, sine jure collationis, in quibus Rex nominationem & præsentationem præter alia jura honorifica obtinet per Episcopos locorum Ordinarios, vel summum Pontificem explendam, quatenus auctoritate ecclesiastica insituitur præsentatus, vel nominatus per Regem, & possessionem accipiat canonicam, quotiens invenitur idoneus.

- 14 Feudale juspatronatus appellatur, quod feudo, reique feudali adnexum est, & feudatario competit ratione investituræ feudalis, vel universæ feudi possessionis, non vero intuitu personæ: ideoque ad feudi possessorem transit cum universitate illius, *cap. cum seculum 13 de jurepatronatus*. Et quoniam directum feudi dominium ad Regem infeudantem pertinet, atque ad Regem ipsum non semel devolvitur ob deficientes feudatarii successores, personæve in investitura comprehensas, vel ob infidelitatem, læsamque Principis Majestatem; patronatus feudalis retinet semper intrinsecas patronatus regii qualitates & prærogativas, de quibus inferius. Eamque ob rem Concordata novissima *cap. 6 art. 4* ab ordinaria Episcoporum jurisdictione eximunt causas pa-

CAP. III. DE VAR. PATR. SPEC. 57

patronatus regii vel feudalis, quotiens controversatur, utrum feudo sit adnexus, necne; tanquam pertinentes ad regium Magistratum.

- 15 Privatum denique nuncupatur, ubi non propter feudum, vel investituram feudalem, sed alio quovis titulo possidetur nedum a personis privatis, sed etiam a feudatariis tanquam allodiale, seu burgensaticum.

- 16 IV. Dividitur item in *hereditarium, gentilitium, familiare, & mixtum*.

- 17 *Hereditarium* cum universa hereditate fundatoris, vel patroni ad quoscunque transit heredes tam extraneos, quam de sanguine, sive ab intestato sive ex testamento tanquam pars accessoria & membrum hereditatis, *cap. 1, & cap. cum seculum de jurepatr.* & Clementina *plures de jurepatronatus*: ex qua regulam desumunt Doctores unanimiter quod juspatronatus in dubio præsumatur hereditarium, nisi aliam qualitatem aperte fundator voluerit.

- 18 *Gentilitium* peculiari notione dicitur, quod uni, vel pluribus personarum generibus, vel stirpibus reservatum est sine ullo agnationis, vel cognationis discrimine, quatenus istæ licet qualitatem hereditariam non habentes præsentare, & munia patroni obire valeant.

- 19 *Familiares* autem, quod uni, vel pluribus familiis aut agnationibus sine qualitate hereditaria reservatum est cognatis exclusis. Pariter *familia sepulcra dicuntur, quæ quis sibi, quæ sibi, hereditasque sua constituit: hereditaria autem, quæ sibi, hereditasque suis constituit*, ait Gajus in *l. familiaria 5 D. de religiosis & sumtibus funerum*. Nihilominus minus gentilitium pro familiaris promiscue sed perperam usurpari solet, ut notat

notat Card. de Luca in *summa juris patronatus* num. 29, & *disc. 61* num. 30. Nam familia strictim accepta heic seriem omnium agnatorum, qui ex eadem domo ac gente propagati sunt, unoque designantur cognomine, continet. Gens vero universum genus in plures familias proditum ac distinctum: ut puta Gens Julia, quæ alteram Juliorum familiam, alteramque Cæsarum complectebatur, ab *ingenuis* oriundam, iisque clarissimis. *Gentiles* quippe ab *ingenitorum antiquitate* dicti videntur. Verba testatoris reservantis pro illis de *domo*, vel *cippo*, vel *trunco*, vel *sanguine*, vel *parentela*, vel *familia* solent qualitatem indicare gentilitiam & familiarem, quæ aliquando agnatos tantum, aliquando cognatos quoque complectuntur, Lotter. *quæst. 11 lib. 2*. Vivian. *dec. 71*. Card. de Luca *disc. 60 de jurepatr. num. 31*. Idque circumstantiis casuum peculiaribus, & adminiculis definendum est hoc sane pacto, ut ubi qualitas patronatus per fundatorem clare sit præscripta, omnis dubitatio evanescat. Ubi vero fundatio non habetur, vel ambigua fuerit, tunc observantiæ nimium deferatur, atque interpretationibus & adminiculis.

20 *Mistum* ex familiari seu ex gentilitio & hereditario heic appellatur, quod competit personis obtinentibus utranque qualitatem hereditariam, sanguinis videlicet, seu generis, seu familiæ, seu descendentiæ, & rei familiaris: illis puta, qui e sanguine fundatoris, vel patronorum propagati hereditatem quoque bonorum consequuntur.

21 Et ubi fundator maluerit patronatum primogenitis, vel natu majoribus certæ familiæ, vel generis reservare, tunc solent vocabulo *primogenitus*

genitura, vel *majoratus* pragmatici præsignare hujusmodi patronatum, non aliter quam fideicommissum.

22 Prætereaque *agnatitium* patronatum vocitant, si agnatos tantum, & descendentes masculorum exclusis fœminarum stirpibus fundator vocaverit: & *cognatitium* e converso, ubi lineas tam masculinas, quam fœmineas comprehenderit. Et ubi ad masculos tantum plurium linearum de cognitione exclusis fœminis pertineat, patronatus dicitur *saltatorius*, quia saltatim de una ad aliam lineam, in qua sit masculus, pertransit.

23 In familiari insuper patronatu distinguunt familiam *effectivam* fundatoris, quæ ad ejus descendentes tantum refertur, a familia *contentiva*, quæ collaterales etiam fundatoris, eorumque descendentes unius ejusdemque progeniei complectitur.

Quemadmodum in *gentilitio* disjungunt patronatum *lineale*, a *gentilitio-familiari*. Primus reservatur liberis, descendantibus, lineis, progeniebus, seu generationibus per collectivam vocationem plurium personarum & graduum, a distinctis stirpibus & lineis descendencium. Secundus vero competit agnatis & cognatis omnibus unius ejusdemque familiæ sine ulla stirpium, & linearum distinctione, Piton. *de contr. patron. alleg. 10 num. 10*.

24 Ad extremum modo *activum*, modo *passivum* ius patronatus dicitur. *Activum*, ubi facultatem nominandi, & præsentandi clericum idoneum in vacanti ecclesia vel beneficio patronus obtineat. *Passivum*, quotiens aliquis de certo genere, vel sanguine ius habet in fundatione præscriptum, ut nominetur ac præsentetur a patronis ad

66 DE JUREPATRONATUS :

ad vacantem ecclesiam vel capellam : iisque præsentare negligentibus , aut nolentibus , institutionem ab Ordinario Loci , & possessionem beneficii canonicam adipiscatur , tanquam ab ipso fundatore præsentatus .

Quoniam jure *competat* patronatus , mox dicendum est in *cap. 4 , & seqq.*

C A P. IV.

DE ACQUIRENDO PATRONATU.

- 1 *Communi jure acquiritur patronatus justitiæ .*
- 2 *Speciali autem acquiritur patronatus gratiæ .*
- 3 *Patronatus justitiæ competit ex fundatione , vel constructione , dotatione , & præscriptione .*
- 4 *Cujus prærogativa multiformes per conniventiam Ecclesiæ sensim moribus , & constitutionibus inductæ .*
- 5 *Patribus ab usum patronatus , non usum legitimum damnantibus .*
- 6 *Patronatus vero gratiosus competit ex privilegio Pontificio .*

Duplici jure generatim acquiritur patronatus , vel *communi* scilicet ac publico , vel *speciali* ac privato . E jure communi profluunt onerosi justitiæ tituli *fundationis* , ac *dotationis* , itemque *præscriptionis* .

E speciali autem titulus *privilegii* gratiosus , & *lucrativus* ,

Quis

CAP. IV. DE ACQUIR. PATR. 67

3 Quivis ecclesiam vel capellam fundaverit , construxerit , dotaverit , eo ipso nunc patronatum acquirere , compertissima res est ex decretali Clementis III *in cap. nobis fuit 25 de jurepatronatus* . Patresque Tridentini titulum patronatus nedum ex fundatione , vel dotatione , sed ex multiplicatis quoque præsentationibus per tempus immemorabile , aliasve secundum juris dispositionem aperitissime comprobarunt *sess. 25 cap. 9 de ref. & sess. 14 de ref. cap. 12* . Quibus Romanæ Sedis , & Oecumenicæ Synodi canonibus factum est , ut fundatores ecclesiarum in nova Ecclesiæ disciplina patronatum justitiæ nequaquam e gratia speciali , seu privato jure , sed communi ac publico agnoscant , quod etiam Rota Romana fassa est *part. 8 rec. dec. 221 num. 13* , & in Salernitana alimentorum 20 Junii 1712 coram Scotto §. *absque eo* .

4 Ultrum vero in veteri disciplina , seculisque ante compilationes Decretalium decursis patronatus jura titulo speciali , & arbitraria Episcoporum concessione indulgerentur , & citra injuriam denegarentur aliquando , investigari ac diffiniri valet ex traditis in superiori *cap. 1 de orig. & progr. patr.* Quæ enim relatæ inibi sunt servato temporum ordine Synodorum constitutiones , Patrum sententiæ , Summorum Pontificum epistolæ una cum placitis laicorum Principum ; satis superque ostendunt in prioribus Ecclesiæ seculis perantiqua & multiformia fundatorum jura sensim moribus , & constitutionibus inducta conniventibus Pontificum & Patrum oculis , quibus alioquin & impium videbatur gratiam piis erga Ecclesiam hominibus non habere nec bona retribuere ; & grande peccatum retrahere fideles a sacrificio Domini & oblationibus , quod fecerant filii Heli , I. Reg. *cap.*

62 DE JUREPATRONATUS

cap. 2 vers. 17, quin & necessarium pios homines variis prærogativis ad ecclesias dotandas, & construendas alligere. Tametsi pro ratione temporum & locorum & personarum Pontifices Maximi ejusmodi prærogativas modo largiri, modo coarctare, modoque penitus denegare censuerunt.

§ Utque rem ingenue fatear veritati litandi studio, Patres fere damnassee videntur abusum, non vero legitimum usum prærogativarum, fundantibus ecclesias eorumque successoribus concessarum, quotiens ex ultra modum, finesque constitutos extenderentur per laicos potestatem spiritualem temere simul & sacrilege usurpantes, ex supradictis *cap. 1 num. 28, & seqq.* Istoque sensu Ecclesia sustinuisse patronos in potestate, qua abutebantur, dicta est a Patribus præsertim Lateranensibus sub Alexandro III congregatis. Quo igitur pacto probari poterit eorum sententia, qui asserunt patronatus jura indiscriminatum ex arbitraria indulgentia, & privilegio contra regulas Patrum inducta? Quis recte affirmaverit hodiernam patronorum potestatem veteribus constitutionibus omnino adversari, eamque a canonibus exorbitare?

E *communis* ego iure tam veteri, quam recentiori promanasse patronatus prærogativas agnoscere oportet, & cum Patribus Tridentinis (*sess. 25 de reform. cap. 9*) legitima patronorum jura distinguere ab exorbitantibus: titulosque acquirendi patronatus communes, & inviolabiles a

§ speciali & privato privilegii Apostolici, quod gratiose conceditur aliquando sine ullo fundationis, vel dotationis merito. De quibus edifferendum est singillatim.

CAP.

C A P. V.

DE FUNDATIONE AC DOTATIONE

- 1 Fundare idem, quod in fundo ædem stabiliter collocare.
- 2 Fundus tamen a solo, areave distinguitur, non secus ac totum a parte.
- 3 Fundus Ecclesiæ apud authores medii ævi dictus est mansus & mensura.
- 4 Fundatio hinc pro constructione ac dotatione Ecclesiæ passim accepta.
- 5 Tam ex fundatione, quam ex dotatione acquiritur patronatus justitiæ.
- 6 Secus ex nuda vilis areæ datione.
- 7 Nisi aream una cum edificatore ac dotatore per actum simultaneum quis contulerit.
- 8 Tunc enim omnes in solidum obtinent patronatus justitiæ, qui aream, edificationem, dotationem vel copulative, vel simultaneæ contribuunt.
- 9 Difficultates ex antiquis canonibus erutæ diluuntur.
- 10 Ob simultaneum ejusmodi concursum dominus tam utilis, quam directus fundi & soli valent patronatum sibi acquirere in solidum.
- 11 Dummodo fundum libere sine ulla servitute relaxent.
- 12 Etiam si constructionem Ecclesiæ se incio factam dominus soli ratificaverit.
- 13 Eo tamen invito solum edificio cedit cum onere pretii persolvendi.
- 14 Capellæ intra Ecclesiam fundatæ Rector ecclesiæ ob patientiam præstitam non adipiscitur.

DE JUREPATRONATUS

- 64 *tur patronatum, secus si extra Ecclesiam in solo ipfius.*
- 15 *Quemadmodum nec patronus ejusdem Ecclesie.*
- 16 *Episcopus quippe in ecclesia etiam de jurepatronatus potest aliis permittere foundationem ac dotationem Capellarum & beneficiorum.*
- 17 *Dummodo jura non ledantur foundationis, nec Sacrilitie.*
- 18 *Edificatio sola, aequae ac aree concessio sine concursu dotantis & fundatoris non tribuit solidum patronatum.*
- 19 *Sed sola dotatio patronatum ipso jure producit integrum & privatum, vel in solidum cum eo, qui Ecclesiam ante construxerat.*
- 20 *Quicquid aliter Pitonius senserit, qui dotatori vix tertiam patronatus partem in ecclesia libere constructa indulget.*
- 21 *Pitonii argumenta dissolvuntur.*
- 22 *Pluribus simul etiam dotantibus patronatus jus debetur in solidum, secus vero exercitium.*
- 23 *Congrua dotis quantitas arbitrio Episcopi fere definienda.*
- 24 *Qua pro cathedralibus ecclesiis ducatos mille, pro parochialibus centum redditura est.*
- 25 *Pro regularibus vero & collegialibus annua duodecim personarum alimenta.*
- 26 *Pro simplicibus tandem ducatos viginti circiter.*
- 27 *Semel admissa per Episcopum dos congrua praesumitur, etiam post deteriorationem.*
- 28 *Reedificationis & redotationis titulus primigeniae constructioni ac dotationi aequi-
pollet.*

CAP. V. DE FUNDI. AC DOT. 65

- 29 *Quin & favorabilior est.*
- 30 *Dummodo urgeat ecclesiae necessitas, & facultates ecclesiae non suppetant.*
- 31 *Ad ecclesias de jurepatronatus restaurandas patronus antiquus debet ante requiri.*
- 32 *Qui patronatum fere retinet una cum novo patrono ecclesiam funditus restaurante.*
- 33 *Amitti patronatus antiquus, ecclesia diruta, vel dote deperdita, cur nonnullis videatur?*
- 34 *At illius durationem probabilius suadet jus individuum patronatus, & jus adcrescendi.*
- 35 *De augmento dotis, & nova constructione quid caverit Tridentinum?*
- 36 *Augmentum antiquae dotis saltem aequale probaverunt Innocentius VIII, & Adrianus VI.*
- 37 *Quod causam acquirendi patronatus onerosam, titulumque justitiae praefert.*
- 38 *Illudque assensu Ordinarii probari valet.*
- 39 *Si vero tenue, & minus antiqua dote, vel haud necessarium fuerit augmentum, nequid indulgeri patronatus.*
- 40 *Benefactoris, non patroni titulus debetur ex imperfecta foundatione, vel dote incongrua, vel tenui augmento, vel haud necessaria re-
stitutione.*
- 41 *Et ubi eadem moraliter ecclesia putatur post refectionem ac dotationem.*
- 42 *Novae consecrationis necessitas novam indicat esse ecclesiam post refectionem.*
- 43 *Qui bonis suis ecclesiam fundet, dotetve, patronus efficitur.*
- 44 *Secus qui alienis, tanquam merus exequutor voluntatis alterius.*
- 45 *Excepto herede, qui in jus etiam patronatus*

defuncto competens succedit.

- 46 *Ad eum proinde patronatus pertinet, cuius rebus, vel redditibus, vel decimis constructa sit ecclesia.*
- 47 *Eleemosynis tamen fundata erigitur libere.*
- 48 *Ob recuperata e devictis hostibus bona ecclesiastica non acquiritur patronatus iustitia.*
- 49 *Neque ob necessariam & coactam constructionem, aut dotationem.*
- 50 *Indignus proinde patronatu videtur heres, qui demandatam a testatore foundationem spreverit.*

Vocabulum *dotationis* in re nostra planum est, nec quemquam moratur. Alterum *fundationis* aliquantisper negotium facessit. Apud latinos *fundare* idem sonat, quod *aedem* in *fundo* ponere, & firmiter stabilire. Quo sensu *fundata* urbis Agyllinae sedes dicta est apud poetarum principem, & *fundatissima* familia pro ditissima apud Tullium in *orat. pro dom. sua*. Pariter in sacris canonibus qua antiquis, qua novis *fundator* ecclesiae passim nuncupatus, non modo qui eam construeret, simul ac dotaret; verum etiam qui ecclesiae ab alio aedificatae sufficientem dotem, ac patrimonium in fundis constitueret, ut videre est in locis supra laudatis *cap. 1 num. 15*, & *seqq. in cap. quoniam 4*, & *cap. nobis fuit 25 de iur. rep.* & *cap. nos quidem 3 de testamentis*: ubi verba fundandi, construendi, aedificandi vicissim & promiscue usurpantur ad unum idemque significandum. Et quamvis *fundatio* strictius pro *fundi datione* saepissime usurpetur; at vulgus perpetuam *fundum* accipit pro *area*, seu loco tantum ad ecclesiam aedificandam dato. Latior pro-

perfecto patet notio *fundi*: significat enim totum agrum una cum aedificio & plantis, in quo nedum locus ecclesiae aedificandae contineatur, sed patrimonium quoque ecclesiae, & clericorum in ea ministrantium. *Fundus est omne quidquid solo tenetur*, ait Javolenus in *l. questio est 115 D. de verb. sign.* Proptereaque *fructus pendentes pars fundi videntur* Gajo in *l. fructus 44 D. de rei vindicat.* Et juxta clariorem Florentini explicationem, *fundi* appellatione omne aedificium & omnis ager continetur: sed in usu urbana aedificia *ades*, rustica villae dicuntur. Locus vero sine aedificio in urbe *area*: rure autem ager appellatur. Idemque ager cum aedificio *fundus* dicitur, *l. fundi 211 D. de verb. sign.* Quibus Jureconsultis consonat Ulpianus in *l. locus 60 eod. tit.* qui locum a fundo distinguens locum dicit portionem aliquam esse *fundi* sive magnam, sive modicam: *fundum* vero esse integrum aliquid. Non enim (ait) *magnitudo* locum a fundo separat, sed nostra affectio, & qualibet portio fundi poterit *fundus* dici; si jam hoc constituerimus: nec non & *fundus*, locus constitui potest: nam si eum alii adjunxerimus fundo, locus fundi efficietur. Hanc differentiam nuper illustravit in celeberrima *epist. de dedicatione sub ascia num. 190*, & *seq.* Alexius Symmachus Mazochius, praeclarissimum hujus Archigymnasii Neapolitani ornamentum. Jure hinc merito Isidorus 15 orig. 13, putat *fundum* ideo dictum, quod in eo *fundetur* & stabiliatur patrimonium. Aptior autem ad rem hanc videtur etymologia Varronis *lib. 4 de lingua*, vocabulum *fundi* exinde derivantis, quod quotannis multa *fundat*. Et Festi opinantis agrum planum ad similitudinem *fundi*

vasorum appellari *fundum*. Quibus ita se habentibus luisse videtur Tullius, dum cecinit:
Fundum Varro vocat, quem possit mittere funda.
Ni tamen exciderit, qua cava funda patet.

- 3 Quod autem latini eleganter *fundum* dicebant, sequioribus seculis *mansum* appellarunt. Mansus autem apud Italos significat eam territorii fertilis quantitatem, quam duo boves uno anno solent arare, *glos. in cap. 1 de censibus ver. mansus*: ita dictus quasi *mensus* ager. Eumque Justinianus *mensuram* nuncupavit in Nov. 67 cap. 2. Statuit sane Synodus Vormaciensis circa annum 868, in *cap. 1 de censibus*, ut unicuique Ecclesie unus mansus integer absque ullo servitio tribuatur: declaravitque præter ecclesiasticum servitium de domibus, de areis, de hortis juxta ecclesiam positus, quæ *mansu* prædicti partes videntur, nihil aliud faciendum.

- 4 Meritissimo hinc jure nedum in antiquis canonibus, verum etiam in nuperis decretalibus & conciliis passim *fundatio* accipitur promiscue pro constructione, ac dotatione ecclesiarum & capellarum, ut modo dictum est sub *num. 1*.

- 5 Duos proinde titulos præcipuos *fundationis*, & *dotationis* potissimum, in acquirendo patronatu agnovit Synodus Tridentina *sess. 14 de reform. cap. 12*, ubi sic decrevit. Nemo cujusvis dignitatis ecclesiasticæ vel secularis quacunque ratione, nisi ecclesiam, beneficium, aut capellam de novo fundaverit, & construxerit; seu jam erectam, quæ tamen sine sufficienti dote fuerit, de suis propriis & patrimonialibus bonis competenter dotaverit, ius patronatus impetrare aut obtinere possit aut debeat. Ubi particulam seu disjunctivam semel adhibuit, sejungendi gra-

gratia dotationem tantummodo a fundatione & constructione per copulativam et enunciativam. Et pressius in *sess. 25 de refor. cap. 9* decrevit, ut titulus iurispatronatus sit ex *fundatione*, vel *dotatione*: titulum ædificationis penitus reticendo tanquam fundationi adnexum inseparabiliter. Fundatori enim incumbit necessitas nedum ædificandi ecclesiam & construendi in area sua, verum præficiendi etiam quæ ad luminaria, & custodiam, & sacrum ministerium, & alimenta ministrantium in ea clericorum sufficiant, *can. nemo ecclesiam de cons. dist. 1*, & Nov. 67 cap. 2: eatenus, ut constructor ecclesiæ, ejusve heres compelli queat ad eam dotandam, vel supplendam dotem insufficientem, ex traditis per Lambert. *lib. 1 par. 1 qu. 5 art. 13*, Lotter. *de re beneficiaria lib. 1 qu. 41 num. 4*, & Ventrigl. *in prax. par. 2 annot. 17 §. 1 num. 15*. Nam non levis culpa est ista temeritas, si sine luminariis, vel sine substantiali sustentatione eorum, qui ibidem servituri sunt, tanquam domus privata consecratur ecclesia, ajunt Patres in Synodo Bracarensi in *can. placuit 1 qu. 2*. Ob id Honorius III ad Reginam Hungariæ rescripsit eam teneri dotem Ecclesiæ Oradiensi dare, quam ipsamet consecrari curaverat, *cap. cum sicut 8 de consecr. eccl. vel altar.* Et qui semel cœperit aut novam ædificare basilicam, aut veterem renovare; modis omnibus compellatur eam explere, Nov. 131 *cap. 7*. Qui enim cœperit facere opus etiam sine causa promissum, obstringitur ad illud perficiendum, *l. 1 D. de pollicitationibus*. Eamque ob rem ædificationem, dotationem Ecclesiæ oriri iuspatronatus, docuit Fagnanus in *cap. quoniam 3 de jurep.*

6 Si quis propterea vilem solummodo locum, arcamque ecclesiæ ædificandæ legaverit, aut dederit, nullum de patronatu ibi reservando verbum faciens, nullamque impensam in ædificium, ac dotem contulerit; nec simultaneam operam ullinodæ præstiterit cum aliis ex intervallo ecclesiam construendis & congrue dotantibus, ei sufficientem patronatus obtinendi titulum onerosum non esse, puta sine expressa reservatione & sine gratiosa Episcopi concessione, docent Fagnanus in cap. quoniam de jurep. Zypæus resp. 3 eod. Franc. le Roy in prolegomenis ad comm. de jurep. Card. de Luca in sum. juriss. num. 15 cap. 13. Van-Esp. par. 2 tit. 25 num. 6. ceteri Doctorum gravissimi. Censetur enim potius benefactor, quam fundator. Ob id ex nuda soli assignatione non effici patronum in totum, docuit etiam Vivianus lib. 1 de jurep. cap. 2 num. 46: hoc est cum jure nominandi & præsentandi beneficiarios, qui dotantis ære aluntur: sed vix obtinere sepulcrum in loco honorabiliore in area sua condodiendum.

Falli exinde liquet glossam in can. pia mentis xxi qu. 7, in eo quod tres modos acquirendi patronatus obtrudat, & fundum ab ædificatione ac dote omnino sejungat in eo trito versiculo.

Patronum faciunt dos, ædificatio, fundus.

7 Verum si uno eodemque tempore plures in ecclesia fundanda cum Diocesani consensu contribuunt, aream unus, alter ædificationis impensas, alius dotem sufficientem; omnes fere adipiscuntur in solidum juspatronatus ex communi Doctorum sententia, Abb. in rubr. de jurep. num. 6, Vivian. lib. 1 cap. 2 num. 46, Fagnan. in dict. cap. quoniam num. 34, & Emm. Gonzalez in cap. nobis

Nobis de jurep. eorumque singuli erunt æqualiter compatroni, non obstante inæqualitate contributionis, ob mutuam jurium communionem, & consensionem, quæ imparem partium rationem æquare, & vicissim compensare præsumitur, ex traditis per laudatum de Luca loc. cit. nisi quotas inæquales ipsi confundatores inter se præfiniverint & partiti fuerint quod ad exercitium patronatus dividuum: quas quidem præfinitas & conventas agnovi e pluribus foundationum instrumentis in Archiepiscopali Curia Neapolitana: tunc enim voluntas confundatorum in conditis quoque partibus erit servanda. Hujusce sententiæ ratio repetenda est a regulis per Jureconsultos adhibitis pro jure accrescendi in servitutibus realibus. Inter quos Papinianus, & Ulpianus potissimum jus accrescendi admittunt inter conjunctos vel re, vel verbis: denegante vero iis, qui nullimode sint conjuncti in legato ususfructus, l. sicut 3 D. quibus modis ususfructus vel usus amittitur. Profecto ad patronatum solidum justitiæ acquirendum, a fundatore, vel a confundatoribus præstari copulative & solum, & ædificium, & dotem debere, pluribus ostendit Fagnanus in cit. cap. quoniam num. 26, & seqq. Pignatell. consult. 82 num. 82 to. 9, Cassad. dec. 6 num. 10 de jurep. Piton. alleg. 54 num. 24.

9 Hoc planum est in hodierna Ecclesiæ disciplina, quam evertere nequeunt canonibus antiquis, qui fundatoris titulum, una & patronatum datori areæ absolute vindicant. Fateor ultro quod Synodus Aurelianensis iv sexto seculo dominis prædiorum facultatem nominandi presbyteros oratorum inibi constructorum minime denegavit, ut superius dictum est cap. 1 num. 14. Tum sequen-

tibus seculis Synodus Mediomatricum, & Cabilonenſis 11, unde ſumtum eſt *cap. 1 de jurep.* ex eo quod recensuiſſet Eccleſias in rebus heredum propriis conſtitutas inter eoſdem dividi. Probari hinc patronatum ex nuda ſoli conceſſione quaſitum videtur Emm. Gonzalez *in comm. ad cit. cap. 1 de jurep.* poſt Lambertinum, Barboſam, Vivianum. Quid? ex iſtis, ceteriſque id genus Synodis localibus ac diœceſanis canon communis in univerſam eccleſiam minime derivari poteſt: eo vel maxime quod Romani Pontifices Geſaſius, & D. Gregorius M. præter *proceſſionis* aditum nil aliud juris generatum fundatoribus indulgeri conſtituiſſent, ut ſupra dictum eſt *cit. cap. 1 num. 15, & 20.*

Hancque ſententiam reſellere nequit epiſtola Pelagii 1, relata *in can. Abbatem xvi 11 qu. 2*, qua dominus *poſſeſſionis* admittitur ad compoſtulan- dam ordinationem Abbatis per monachos electi, ibi: *Quem & monachorum electio & poſſeſſionis dominus poſpoſcerit ordinari.* Rocho de Curte *in rub. de jurep. §. Eccleſiam fundavit num. 1*, viſus eſt dominus *poſſeſſionis* heic idem eſſe, qui dominus fundi; recte, necne, doctiores dijudicent. Quandoquidem notio *poſſeſſionis* latior heic eſt, quam ſoli & areæ, prætereaque fundi. Et jus eligendi Prælatos in eccleſiis conventualibus, & Episcopos in cathedralibus, quod in veteri diſci- plina obtinebant una cum clero populi principes & *poſſeſſionum* domini; communem regulam in patronatu fundantibus eccleſias competenti non valet in hodierna diſciplina ſtatueri. Præterquam quod iſtam antiquæ diſciplinæ Pelagianam epiſto- lam maxime vel reveccarunt, vel moderati ſunt recentiores canones, & præſertim Clemens III *in cap.*

cap. nobis 25 de jurep., & apertius Cœleſtinus III *in cap. cum terra 14 de electione*: adeout cum Claudiano canere ſic liceat.

Priscamque reſumunt
Canitiem leges, emendanturque vetuſtæ,
Acceduntque novæ.

10 Simultaneus itidem concursus plurium in ean- dem fundationem efficit, ut ſi quis utile domini- um, alter directum obtineat fundi & ſoli eccleſiæ, & ambo conſentiant, ut in eo conſtruatur Eccle- ſia, uterque patronatum nanciſcitur in ſolidum una cum ædificatore, Roch. de Curte *in tract. de jurep. ver. Eccleſiam fundavit num. 19*, Barb. *part. 3 de off. & pot. Episc. alleg. 70 num. 3*, Vi- vian. *lib. 1 cap. 2 num. 51*.

11 Verum ſi canonem emphiteuticum, vel di- rectum dominium, vel reſeſſum, aliudve jus in ſolo ædificandæ Eccleſiæ quis ſibi reſervaverit, nullum juſpatronatus acquiret: locus enim libere præſtandus eſt ad Eccleſiam conſtruendam ſine ulla ſervitute ab eo, qui velit compatronus, vel fun- dator Eccleſiæ fieri, Lambert. *par. 2 art. 2 num. 1*. Conſtitutum porro eſt in Synodo Wormaciendi per textum Gregorii IX probata *in cap. 1 de cen- ſibus*, ut *absque* ullo ſervitio manſus integer tri- buatur Eccleſiæ, nec de manſo aliquod ſervitium faciant præter eccleſiaſticum.

12 Inſuper quotiens in loco alterius Eccleſia conſtruatur inſcio fundi domino, ſi ratum id do- minus habuerit, compatronus efficitur, ob ean- dem ſimultanei concursus rationem, quæ de jure præſumitur, Lambert. *lib. 1 part. 1 qu. 3 art. 12*, Vivian. *ibid. num. 49*.

13 Si tamen diſſenſerit, pretium ſoli tantum re- petet, cedentis ædificio Eccleſiæ, quæ rite per
Epiſ.

74 DE JUREPATRONATUS

Episcopum dedicata sit ad ministerium Dei ob publicum causæ piæ favorem, gl. in *can. apostolicos* 111 qu. 2. Sane propter publicam utilitatem stricta ratio nonnunquam in ambiguis religionum questionibus omitti solet: nam summant esse rationem, quæ pro religione facit, docuit Papinianus in l. sunt personæ 43 D. de religiosis. Jure hinc merito Divus Gregorius M. quum competitisset res Judæorum irrationabiliter occupatas, easque inconsulte ac temere fuisse consecratas, præcepit Fantino defensori ut Episcopus ipse pretium daret rerum dominis: quia quod semel consecratum est, eis non valet ultra restitui, *can. compertimus* 2. xiv qu. 6 (1): Quemadmodum tabulis picturæ cedentibus, ei qui pinxerit, rectam vindicationem competere adversus dominum tabularum respondit Gaius: ut tamen pretium tabularum inferret ac solveret, l. qua ratione 9 §. 2 D. de acquir. rer. domin.

14 Et ubi dominium loci ad antiquam ecclesiam pertineat; adhuc patronatum novæ ecclesiæ in eò ædificatæ Rector antiquæ obtinebit per rati habitationem, ut Pitonius tenuit alleg. 54 de contr. patron. num. 1. Secus dicendum nihilominus est, ubi nova capella intra ecclesiam principalem fundata sit: etenim istæc unica soli contributi ratio patronati non efficit ecclesiam ex generali consuetudine, quam comprobant Lambertinus lib. 1 par. 1 qu. 8 art. 6 num. 4, Vivian. lib. 2 cap. 7. nu. 49, Piton. ibid. num. 2, & Fattinell. respons. 110 num. 28.

Con-

(1) Cujusmodi canone correctum videtur jus civile a Paulo traditum in l. inter stipulantes 83 §. 5 D. de verbo oblig. Quod sacra profana fieri, & usibus publicis relicta id privatos usus reverti non vetabat.

CAP. V. DE PUND. AC DOT. 75

15 Consequitur exinde jus patronatus ecclesiæ principalis minime extendi super capellas & aras in ea erectas, & beneficia per alios inibi fundata, sive consentiente, sive dissentiente patrono. Quam-
16 doquidem in ecclesia de jure patronatus Episcopum posse aliis permittere sine consensu patroni foundationem capellarum & altarium, capellaniarum & beneficiorum, definivit Rota dec. 308 num. 3 part. 4 recen. tome 1, Roch. de Curte ver. construxit num. 11, & Lambertinus par. 1 lib. 1 qu. 3 art. 17. Non repugnat porro in una eademque capella, unove altari plura beneficia & capellanas fundari, & erigi sub diversis etiam titulis, seu invocationibus Sanctorum, propterea quod locum spiritualia non occupant, Rot. dec. 206 num. 6 par. 13 rec., ut scripsi in tract. de beneficiis cap. 1: 1 num. 11. Quinimmo capellanae collativæ meram beneficii ecclesiastici naturam habentes non raro fundantur sine certo altare cum onere celebrandi missam vel ubique, vel intra certam ecclesiam altaria plura continentem, quas beneficia in abstracto nuncupant, Lambert. par. 1 lib. 1 qu. 6 art. 1 num. 30, Piton. de contr. patr. d. alleg. 54 num. 45.

Et quemadmodum processionis aditus, seu publicus ingressus ad Ecclesiam quamlibet etiam de jure patronatus, omni christiano debetur, & denegari nequit, *can. pia mentis*, & *can. Frigentius* 16 qu. 7: ita fundator in ecclesia non obtinet vigore patronatus dominium privativum, sive jus Episcopo prohibitivum erigendi novas aras, & Sacerdotibus celebrandi: dummodo reservata in limine foundationis, vel alias quæ sita patronatus jura minime diminuantur, neque infringantur ullimodis; nec libertas patrono, ejusque beneficiariis unquam

re-

76 DE JUREPATRONATUS:

refrænatur in suis pietatis muniis obeundis, celebrandisque divinis officiis in limine foundationis constitutis, Seraphin. *dec. 652 num. 1*, Card. de Luca *de jurepatr. disc. 52 num. 14*, & *de præ eminentiis disc. 42 num. 6*, & *sequentibus*.

17 Dummodo absint æmulationes: & dummodo pro usu altaris, sacræque supellectilis, & pro compensandis deterioramentis & impensis hostiarum, vini, candelarum, contribuatur jus sacristiæ ex regionis more, & Diœcesis constitutionibus taxandum, Bordon. *de legatis cap. 10 de stipendio Missar. num. 71*. Promissa quidem quotidiana sex scuta quotannis, & pro quolibet centenario missarum manualium scutum unum fere persolvi debere, censet *cit.* Bordonus, & Amoltaz. *de causis piis lib. 2 cap. 4 num. 20*, apud Piton. *allegat. 54 num. 46*.

18 Ædificator novæ Ecclesiæ, non aliter quam aræ dator sine concursu dotantis, & constructoris simultaneo, nisi dotem ipse præstiterit, patronatum solidum ipso jure non obtinet. Cum enim ævo Justiniani ad nominis sui ostentationem ecclesias ædificaret, nequaquam curam ponendo, ut expensas quoque eis deponerent decentes, & ad luminaria, & ad observantium clericorum alimentum, & ad sacra ministeria peragenda necessarias, sed deferrent eas in nudis etiam ædificiis constitutas, aut destruendas, aut omnino sacro ministerio defraudandas: sanxit Imperator ad Merinam Patriarcham Constantinopolitanum rescribens *Novel. 67*, ut ante definiat, & constituat dotem consulto Episcopo, qui ædificare intendit Ecclesiam, nec aliter opus ædificii ecclesiastici aggredi liceat. Tum Petro suo sacrorum officiorum magistro

CAP.V. DE FUND. AC DOT. 77

istro rescribens idem Imperator *Nov. 123 cap. 18*, inquit denominatos ab ædicatoribus ecclesiæ clericos ordinari per Episcopum in ea debere, si expensas alimonie ipsi eisdem ministrent. Hinc Rota bis definivit Communitatem Senogalliæ patronatum acquirere non potuisse ex sola constructione, seu ædificatione consecrata proprio ære Ecclesiæ, cui quidam Guidobaldus aream sine patronatus reservatione assignaverat, & dos constituta ex investmentis & donationibus Monasterii fuerat; in Senogallien. foundationis coram Priolo 13 Decembris 1709 §. *in hoc rerum statu*, & 16 Maii 1710 §. *sed quatenus coram Molines*, juxta allegata per Pitonium *dict. alleg. 54 num. 25*. At vero simultaneus concursus ædicatoris cum datore dotis, vel aræ eum efficiet compatronum. De hoc enim casu loquutus idem Imperator *Nov. 57 cap. 2*, declaravit ædificatorem Ecclesiæ disjunctive, aut etiam expendentem ministrantibus in ea clericis alimenta jus habere offerendi personas idoneas Ordinario examinandas, & ordinandas.

19 Veruntamen *dotatio* sola ad solidum Ecclesiæ, vel capellæ per alium constructæ patronatum acquirendum sufficit ex Patrum Tridentinorum sententia, quæ luce meridiana clarior est ex verbis supra relatis *num. 5*. Qui enim jam erectam (ajunt) ecclesiam, quæ tamen sine sufficienti dote fuerit, competenter dotaverit, patronatum non modo impetrare possit, sed obtinere debeat. Verbum hoc debeat necessitatem innuit, qua Diœcesanus velit, nolit, dotatori jam quæsitum ipso facto jus patronatus justitiæ adjudicare cogitur, ac denegare nequit ullimode, aut refrænare, etiam si Ecclesiam, capellamque omnino

nino liberam quis antea construxisset in suo vel alterius solo, Panormit. *cap. quoniam de jurep. num. 9*. Vivian. *lib. 2 cap. 5 num. 1*. Et quoniam patronatus jus individuum est (licet exercitium præsentandi, aliarumque prærogativarum passim dividatur) dotator iste in totum, non autem ex parte illud lucrabitur: ne una, eademque ecclesia partim libera, partim servitute affecta deatur, quod absurdum est, ut ratiocinantur optime Lambertinus *lib. 1 par. 1 qu. 5 art. 15 num. 2*, Barboja *de jur. Eccles. lib. 3 cap. 12 num. 55*, alique. Ad confirmandum vero solidum & individuum istiusmodi jus in dotatore, tempus dotationis discontinuum retrahitur ad tempus ædificationis & constructionis: Ecclesiaque fingitur proinde dotata eodem tempore, quo fundata & constructa, eum in finem, ut jura ex constructione & fundatione promanantia communicentur & accrescant dotatori, Abbas *in dict. cap. quoniam num. 9*, & *cons. 59 num. 3*, Roch. *ver. & dotavit num. 1 & 4*, & Rot. *in Lucana Decanatus 8 Junii 1576 coram Clemen. VIII allata per Vivianum part. 1 lib. 2 num. 3*, & coram Bichio *dec. 162*.

20 Clarissimus Pitonius *cit. alleg. 54 num. 41* discrimen astringens inter Ecclesiam, & capellam, seu aram, assentitur quidem capellæ, seu altaris dotatorem fieri ex integro patronum capellæ, *dict. num. 41*: at vero contendit acerrime dotatori ecclesiæ per alium libere constructæ non integrum patronatum, sed pro tertia parte deberi, & sine privilegio Sedis Apostolicæ solidum nec etiam ab Episcopo reservari & concedi posse, *ibid. num. 28 & seqq.* Et ita constitutionem Tridentinam ipse interpretatur, ne libertas Ecclesiæ ob fundationem

nem & constructionem quæsitæ in lucrum dotantis cedat cum ecclesiæ detrimento & injuria, contra dispositionem *cap. locupletari 48 de reg. juris*. Quam ob rem admittit contra Lambertinum, ceterosque, unam eandemque Ecclesiam pro parte liberam, & pro parte subjectam patronatui; vel ecclesiam sui ipsius compatronam una cum dotatore: quatenus vel Episcopus duabus vicibus beneficium libere conferat, ternisque duntaxat vacationibus beneficiatum solus dotator præsentet; vel in singulis vacationibus Episcopus una cū ipso dotatore simultaneum jus præsentandi exerceat. Hisce potissimum argumentis suam non tam sententiam, quam *difficultatem* super Tridentinæ constitutionis interpretatione, *decidendam* (ut ait *num. 39*) *prout de jure*, protulit vir peritissimus, dum causæ patrocinio inserviret, haud scio an aliis probandam.

21 At favor libertatis objectus absorbere non valet, ni fallor, necessitatem atque utilitatem Ecclesiæ, quæ sentiens commodum necessariæ dotationis sentire etiam debet incommodum patronatus, ex trito juris axioma *in cap. qui sentit 55 de reg. jur. in 6*. Sane quid Ecclesiæ indotatæ solum & ædificium proderit? Quid in solo & ædificio libertas sine clericis & ministris in ea inservientibus? Distinctionem partium patronatus fere individui, quam non fecit lex Tridentina, Marte suo effingit ingeniosissimus Pitonius, eamque amplecterer libentissime, si liceret a sydonica Patrum constitutione declinare, in eamque committere. Hæc porro lex communis singulari utens numero uni personæ, quæ Ecclesiam *fundaverit & construxerit*, non dimidiatum, sed integrum proculdubio patronatum in primis concessit: tum

per

80 DE JUREPATRONATUS.

per eandem loquendi formam in singulari numero uni etiam personæ, quæ ecclesiam sine dote jam constructam *dotaverit*, patronatum sine aliqua pariter deminutione largita fuisse videtur. Quemadmodum igitur in priori, ita & in posteriori casu individuum, solidumque iusp Patronatus justitiæ uni singulariter lex concessit, siue fundator, siue dotator is sit. Qui vero contra legis nititur voluntatem, is sane committit in legem, *cap. certum est ult. de rez. jur. in 6.*

22 Si tamen unus ad congruam dotem præstandam minime sufficiat, plures in ea contribuenda possunt concurrere siue æqualiter, siue inæqualiter: eisque omnibus in solidum tunc patronatus acquiritur & conceditur, assentiente Diocesano, ut Sacra Congregatio Concilii Tridentini interpres definivit, laudata per Garziam *de beneficiis par. 5 cap. 9 num. 53.* Sane pluribus licere expensas dotis Ecclesiæ oblatas contribuere separatim a novo ædificatore, probavit etiam Justinianus *Nov. 67 cap. 2 in fine.* Non rari enim apparent in Orbe vasto, qui nequeant, vel nolint singuli ære suo, & sine aliorum collatione ecclesias perfecte fundare, & dotare competenter. Verum in limine foundationis possunt utique plures confundatores ac dotatores dividuum patronatus exercitium inter sese per quotas ex pacto dividere: quemadmodum & post foundationem compatroni solent ius præsentandi exercere per alternativam, & per turnum ad vitandas discordias. Qui de re inferius.

23 Quanta sit ecclesiæ dos congrua & sufficiens, Episcopus definit pro loci, & temporis, & personarum circumstantiis, Rescripsit namque Justinianus *in sepe cit. Nov. 67 cap. 2*, ædificato-

rem

CAP.V. DE FUND. AC DOT. 81

rem novæ Ecclesiæ prius loqui ad Deo amabilem Episcopum debere, & eam necessariae dotis mensuram, quæ sufficiens videatur Episcopo, definire, illis verbis: *si sufficienter habere videtur.* Nil sane certi hac de re in sacris canonibus. In Synodo Wormaciensi, quam supra laudavi *ex cap. de censibus*, taxatus legitur *mansus unus* (de quo supra *num. 37*) pro dote cujusque Ecclesiæ. Verum si diversa Ecclesiarum qualitas inspiciatur, taxa istæ generalis vix pro beneficiis simplicibus accommodari poterit. Quandoquidem dos Cathedralium Ecclesiarum libera deductis oneribus minor annuis ducatis mille, Parochialium vero ducatis centum esse non debet juxta decretum Tridentini *sess. 24 cap. 13 de refor.* Monasterii & Ecclesiæ Regularium dos, nisi duodecim personis regularibus alendis & sustentandis sufficiat, congrua non habetur ex decreto Sac. Congr. Concilii iussu Urbani VIII edito apud Novar. *in sum. bul. tit. de celebr. Missar.* Pariter dos Ecclesiæ Collegiæ secularium sustentationem congruam Canonicis, siue Collegialibus personis in ea inservientibus præstare debet, expensasque ad fabricam sartam tectam habendam necessarias, ad procuracionem Episcopo visitatori, & cathedraticum persolvendum, atque onera foundationis adimplenda. Pro simplicibus vero Ecclesiis, ubi nec onus residentie, neque animarum cura beneficiario imponatur, dotem annuorum viginti ducatorum saltem esse assignandam, tenet Panormitanus *in cap. conquereute 6 de clericis non residenti-bus.* Ubi quidam clericus annuos viginti solidos refertur expiisse ab Ecclesiæ fructibus, in qua beneficium sibi collatum asserbat. Curia tamen Archiepiscopalis Neapolitana ordinarium assensum

F

super

super ædificatione novæ Ecclesiæ nemini fere impartitur, nisi post constitutam dotem quindecim ducatis annuis non minorem deductis oneribus.

- 27 Præsumitur exinde dos congrua, quotiens eam Loci Ordinarius acceptaverit in limine foundationis, Rot. par. 18 rec. decis. 174. num. 3, & 4, Lotter. de re benefic. lib. 1 qu. 32 num. 7: etiam si videatur postmodum modica & incongrua ex futuris eventibus: tempus enim foundationis attenditur, quo initium habuit contracta patronatus obligatio, non vero futurum, juxta regulam juris generalem in contractibus onerosis militantem ex *l. si voluntate & Cod. de rescind. vend.*

Quæ hæcenus de foundatione ac dotatione dicta sunt, locum quoque obtinent nedum in redotatione integra Ecclesiæ omnino inopis ob eandem publicæ necessitatis rationem, verum etiam in reædificatione.

- 28 Reædificans profecto Ecclesiam omnino vel collapsam, vel ruinofam, æque ac redotans Ecclesiam inopem patronatum adipiscitur justitiæ ex communi etiam jure. Honorius III Mariæ quondam Imperatrici Constantinopolitanæ recripsit, ut super patronatu Monasterii Pacinaciensis Græcarum monialium nemo auderet eam temere molestare, propterea quod illud destructum accedente Diocesani consensu de propriis bonis ipsa reædificavisset ac dotasset, easdemque moniales fecerit Ecclesiæ Romanæ, cui nullam exhibebant obedientiam, obedire, cap. audito 1 de jurepatr. in quinta compil. penes Innoc. Ciron, Quum enim vigeat in reædificatione ratio eadem, quæ in primæva constructione vigeat, necessitatis & utilitatis Ecclesiæ, eadem proinde debet esse juris dispositio. „ Eadem servitus pari conditione censetur, ait D. Hieronymus in can. apud nos 20.

XXII qu. 5: „ nec ratio reddi potest, cur non idem in utraque causa respondeatur, inquam cum Venulejo in *l. a Titio* 108 D. de verb. oblig.

- 29 Verum ad antiquiorem Ecclesiæ disciplinam si convertam oculos, occurrit lex Justinianæ, quæ patronatui reædificatoris magis favit; quam novi ædificatoris: de qua supra dixi num. 18. Quotiens enim aliquis ædificare cupiens novam Ecclesiam, idoneus constituendæ doti non esset, sanxit Imperator eundem posse ab Episcopo admitti, quin & moneri ad aliquam ex vetustis Ecclesiis prope desitutis, vel ruinosis, vel collapsis, vel inordinatis, vel angustis tantummodo reædificandam & construendam sine onere novam superexpendendi dotem, eique sic resectæ consuetas antiquæ dotis expensas attribui, Nov. 67 cap. 2; ibi: *Si autem non sufficiat quidem aliquis ad hoc nomen forte desiderans* puta fundatoris gloriam) *licebit ei unam talium Ecclesiarum accipienti hanc ædificare: sic enim poterit & sacra domus fabricator vocari, & nihil de suo superexpendere: deputatis jam circa hoc expensis oblatis ab iis, qui etiam prius has expendebant.* Aliud ergo est tueri ædificium, quod fundatum jam sit, illudque restaurare: aliud erigere novum, *l. usufructuarius novum D. de usufructu.*

- 30 Nisi tamen urgeat evidens Ecclesiæ, patronatum canonice haud acquiri ex nova constructione, decrevit Synodus Tridentina in dist. cap. 9 de reformat. sess. 25. Puta si fructus ipsiusmet Ecclesiæ suppetant reædificationi conficiendæ, indulgeri non debet alicui, ut Ecclesiam ceteroqui liberam & donatam ullus nova constructione in servitutem patronatus redigat. Cogendos quippe retores ad ecclesias restaurandas, cum opus fuerit, de

de bonis, quæ superint earundem Ecclesiarum, re-
scripsit Alexander III *in cap. de his 4 de Eccles.
edific.*

Istiusmodi reedificatoris, & redotatoris jus locum
obtinere, tam si Ecclesia libera, quam si de jure-
patronatus fuerit. In Ecclesiis quidem liberæ col-
lationis difficultatem nullam patitur. Tamen si
enim, quod humani juris esse desiit, servitutem
non recipit, ex generali axiomate iuriconsultor-
um *in l. caveri D. communio præd. tam urb.
quam rust.* nihilominus restaurator antiquæ Ec-
clesiæ perinde habetur, ac si eam ab initio con-
struxerit, gl. *in cap. 3 de jurepatr. verb. funda-
tores.* Verum in Ecclesiis de jurepatronatus non
31 debet quilibet extraneus ad reedificationem teme-
re admitti, nisi patronus antea requisitus eam con-
ficere neglexerit, vel recusaverit: aut novo re-
stauratori consensum suum accommodaverit. Anti-
quus enim fundator, ejusque heres ad suam Eccle-
siam, vel capellam reedificandam, vel redotan-
dam debet omnibus præferri, ne jure semel quæsi-
to sine culpa, & per injuriam privetur, ut mo-
net Fagnanus *in cap. 3 de jurepatr. num. 57*, ne-
ve cogatur invitatus in communione patronatus sta-
re cum alio, Roch. de Curte *verb. Ecclesiam
fundavit num. 4*, & 5, Lambert. *lib. 1 part.
1 qu. 3 art. 6*; ad vitandas discordias, quas parere
solet societas & communio *l. arbitrium 43 D. fam.
ercisc. & l. si convenerit 14 D. pro socio.* Quin
patronus pro Ecclesia restauranda juxta antiquam
formam, non indiget Episcopi assensu, secus quam
extraneus, gl. *in cit. cap. 3*, & Vivianus *part.
1 lib. 2 cap. 5 num. 6*, pluribus Rotæ Romanæ
decisionibus, quas laudat, innixus: quemadmo-
dum Judæi æquanimiter tolerantur antiquas re-
edificare

edificare Synagogas, minima vero novas contrue-
re, ab Alexandro III *in cap. consultat 7 de ju-
dais.* Quod indicat quæritum antiqui patroni jus
adhuc permanere post ruinam & destructionem
Ecclesiæ, illudque nonnisi per ejus consentiam,
vel contumaciam posse aliis communicari & in-
dulgeri.

32 Reedificator proinde antiquum patronum
nullimode valet supplantare, vel omnino extru-
dere: sed illi socius & compatronus accedit. Pri-
mus enim constructor, ejusque successor in fundo sal-
tem permanente patronatum suum retinet, dirato
licet funditus ædificio Ecclesiæ: propterea quod
fundus pars est rei patronatum causantis. Explo-
rati autem juris est servitutes reales tunc solum
amitti, quum tota res pereat: retineri, quum pars
aliqua supersit ex re peremta, *l. fundi 8 D. quibus
modis usufr. amitt.* ubi sic Ulpianus. *Fundi usufr.
fructu legato, si villa diruta sit, usufructus
non extinguatur: quia villa fundi accessio est;
non magis quam si arbores deciderint.* Sed &
eo quoque soli (ut subdit Paulus *in seq. l. 8*) *in
quo fuit villa, uti frui potero.* Quid tamen
celsum Ulpianus *in seq. l. 9*: si fundus villæ
fuit accessio? Videamus ne etiam fundi usufruc-
tus extinguatur? & idem dicendum est, ut non
extinguatur. Insuper compatronam ex sola ædifi-
cationis causa patronatu gaudere post reedificatio-
nem una cum reedificatore, tenet cum Lamberti-
no Vivianus *loco cit. num. 9*, ob jus individuum
& solidum in simultanea confundatione primitus
quæsitum, & vicissim communicatum.

33 Si tamen tertiam duntaxat partem patronatus
reedificator primævus obtinuerit, fortasse ex pacto
& providentia in limine fundationis, quæ solum
non

non præstitisset, sed expensas tantummodo ad construendam ecclesiam, quæritur, utrum is reædificata per alium Ecclesia funditus desolata compatronus adhuc permaneat? Et negative respondendum videtur ob favorem libertatis Ecclesiæ: quemadmodum in simili jure servitutum prædialium libertati potius favent responsa prudentium. Nam rei mutatione interire usumfructum placet: veluti usumfructus mihi adium legatus est, ades corruerunt, vel exusta sunt: sine dubio extinguitur. An & area? certissimum est, exustis adibus nec area, nec cæmentorum usumfructum deberi: & ita Julianus, & Ulpianus senserunt in l. repeti § D. quibus modis usufruct. vel usus amitt. Placuit autem Papiniano ei, qui amittit usumfructum; ex eo quod amittit, nihil accrescere, l. sicut 3 §. 2 D. eodem. Hac eadem ratione comprobari poterit sententia Viviani loco cit. num. 11, quod patronatus ex dotatione quæsitus per iacturam dotis penitus amittatur, postque novam dotem ab alio constitutam antiquo patrono nequaquam competat.

- 34 Verum enim vero difficultate maxima non caret istæ proposita patronatus extinctio propter dirutum ædificium, amissamque dotem. Quævis enim partium distributio, & materiarum diversarum collatio in Ecclesia fundanda minime tollit jus individuum patronatus, unde promanat jus adcrendi, & conjunctio, & confusio rationum ad omnes ac singulos, qui ad fundandam Ecclesiam semel concurrerint. Siquidem confusio & permissio soli, ædificii, dotis unum fundatæ Ecclesiæ corpus efficit, & communionem inter compatronos causatur. Docente quippe Gajo, voluntas plurium dominorum miscentium materias live ejusdem

eiusdem generis, sive diversas, commune totum corpus efficit: sed & si sine voluntate dominorum casu confusæ sunt duorum materiæ, idem juris esse dixit in l. adeo quidem 7 §. 8, & 9 D. de acquir. rer. domin. Et quoniam difficilis est soli, ædificii, dotis separatio, quæ Deo semel dicatæ in usus profanos revocari & discindi nequeunt, eo vel maxime communio producitur inter confundatores. Tunc enim permissione communionem produci, quum difficilis foret materiæ separatio; secus si facilis, censuit Callistratus in l. locus 12 §. un. D. de acquir. rer. dom. & Ulpianus in l. idem Pomponius § §. 1 D. de reivindic. Cur ergo dotator amissa dote patronatum non retinebit jure ædificationis & foundationis, sibi communicato per confundatorem & constructorem Ecclesiæ?

Ex hæcenus expositis exploratissima res est fundatoribus ac dotatoribus reædificantes ac redotantes equiparari: ipsoque jure communi patronatum iustitiæ in solidum acquiri ex præcipuis titulis tam primigeniæ foundationis ac dotationis, quam succedaneæ ac novæ constructionis & redotationis.

- 35 Quid juris autem, inquires, si antiquam Ecclesiæ dotem quis adauxerit, beneficiumque tenuerit? Id e re nata nunc edisseram. Decretum Synodi Tridentinæ primum proferre lubet e cit. sess. 25 cap. 9 de reform. his verbis conceptum. Patronatus quicumque in Ecclesiis, & quibuscunque aliis beneficiis, etiam dignitatibus, antea liberis acquisiti a quadraginta annis citra, & in futurum acquirendi, seu ex augmento dotis, seu ex nova constructione, vel alia simili causa, etiam auctoritate Sedis Apostoli-

88 DE JURE PATRONATUS.

ea ab eisdem Ordinariis uti Delegatis, qui nullius in his facultatibus, aut privilegiis impediuntur, diligenter cognoscantur; & quos non repperint ob maxime evidentem Ecclesie, vel beneficii, seu dignitatis necessitatem legitime constitutos esse, in totum revocentur: atque beneficia hujusmodi sine damno illa possidentium, & restituto patronis eo, quod ab eis idcirco datum est, in pristinum libertatis statum reducant, non obstantibus privilegiis, constitutionibus, & consuetudinibus etiam immemorabilibus. Patres itaque Tridentini augmentum dotis evidenter Ecclesie necessarium duntaxat probarent, ceteris posthabitis. Cum vero verbum nullum de quantitate augmenti fecerint, eam operæ pretium est disquirere ex constitutionibus prævis Summorum Pontificum.

- 36 Innocentius VIII. *in sua constitut.* 4 edita x cal. Septembr. 1485, quæ incipit *cum ab Apostolica Sede*, gratiosas patronatus concessiones ab annis 25 per Sedem Apostolicam expeditas: & Hadrianus VI *in constit.* 4, quæ incipit *Sanctissimus*, seu verius in sua Cancellariæ regula publicata die 9 Decembris 1522, privilegia patronatuum omnia a primo anno Pontificatus Innocentii VIII, scilicet 1484, ob quamlibet causam quibuscunque largita revocavit, exceptis iis, qui *fructus beneficii, vel Ecclesie ad medietatem veri valoris* secundum communem æstimationem de propriis bonis *auxerint*, vel Ecclesiam de novo ædificaverint, vel funditus reædificaverint, vel fundos concefferint. Puta qui summam antiquæ doti cœqualem saltem non dederint: medietas enim ista refertur ad totum e dote antiqua & nova accessione confiatum, adeo ut alterutra medietatem constituat

CAP. V. DE FUND. AC DOT. 89

constituat, juxta receptissimam DD. interpretationem, quam Rota præsertim Romana sequuta est *dec. 518 par. 6 recent. dec. 29 par. 7, dec. 492 par. 13, & passim.*

- 37 Patronatus sic reservatus ex dotis incremento antiquam dotem vel æquante, vel exuperante a pragmaticis dicitur ex *causa onerosa* promanare, & competens ex *titulo iustitiæ*, ac *jure* etiam *communi*. Quem proinde patronatum nedum privilegio Summi Pontificis, verumetiam ordinario Episcopi assensu posse reservari, tenent Abbas *lib. 2 cons. 28*, Lambertinus *lib. 1 par. 1 qu. 6 art. 6*, Lotterius *lib. 2 qu. 8 num. 32*, Cardinalis de Luca *disc. 65 de jurep. num. 26*, Pitonius *tom. 1 discept. eccl. 33 num. 16, & 17*, ceteri Doctorum gravissimi. Et recte quidem: in prolatis enim constitutionibus Innocentii VIII, & Hadriani VI æque rata habetur patronatus concessio ex causa novæ fundamentalis ædificationis, vel reædificationis, quam augmenti dotis usque ad medietatem. Profecto si augmentum ingens fuerit, excedatque, vel saltem cœquet antiquam dotem, quæ incongrua & insufficiens foret Ecclesie, tunc procul dubio æquipollet integræ dotationi: quoniam paria sunt Ecclesiam esse vel penitus indotatam, vel insufficienter dotatam. Quod probavit etiam Rota coram Coccino *decis. 1056 num. 8*. Idque consentaneum decreto Tridentino esse videtur, dummodo augmentum ejusmodi præferat evidentem Ecclesie necessitatem ex insufficientia prioris dotis resultantem. Nam Ordinarius Locī, quemadmodum vi talis decreti revocare potest patronatus sine evidenti Ecclesie necessitate constitutos ex augmento dotis, puta modico, & infra medietatem, ita eos e contrario valet ratos habere, quos ex augmento